

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Rituály dospívání a iniciace

Bakalářská práce

Autor: Marika Constable
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Karlová Jana, Mgr. Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Marika Constable
Studium:	P13661
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Rituály dospívání a iniciace
Název bakalářské práce AJ:	Coming of Age and Initiations Rituals

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce je náhledem do společenských rituálů a ceremonií zasvěčující mladé lidi v plnohodnotné členy společnosti a případný dopad potírání těchto rituálů v rámci moderní společnosti. Studie je teoreticko-empirickou analýzou dané problematiky založenou na odborné literatuře a vlastním empirickým šetření.

ELIADE, M. Rites and Symbols of Initiation: The Mysteries of Birth and Rebirth. Spring, 1998.
ROSS, M. Naming Ceremonies (Rites of Passage). SHAKMAH, V. African Initiations Rites of Passage Through the Eyes of an Initiate. STEPHENSON, B. From Boys to Men: Spiritual Rites of Passage in an Indulgent Age. VAN GENNEP, A. The Rites of Passage.

Garantující pracoviště:	Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Karlová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Veronika Halamová
Datum zadání závěrečné práce:	25.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Janě Karlové, Ph.D. za neskonalou trpělivost a odborné vedení při psaní této bakalářské práce.

Anotace

CONSTABLE, MARIKA. *Rituály dospívání a iniciace*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 87 s. Bakalářská práce.

Tato práce je náhledem do společenských rituálů a ceremonií zasvěčující mladé lidi v plnohodnotné členy společnosti a případný dopad potírání těchto rituálů v rámci moderní společnosti. Studie je teoreticko-empirickou analýzou dané problematiky, založenou na odborné literatuře a vlastním empirickým šetření.

Klíčová slova: iniciace, rituál, kultura, společnost, dospívání

Annotation

CONSTABLE, MARIKA. *Coming of Age and Initiations Rituals*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 87 pp. Bachelor degree thesis.

This thesis offers an insight into social rituals and ceremonies which initiate youth into becoming responsible members of society with duties and privileges. It also considers the impact of deflecting from these rituals within modern society. This study is a theoretically empirical analysis based on scholarly literature and personal empirical findings.

Keywords: initiation, ritual, culture, society, coming of age

Obsah

Prolog.....	8
1 Metodologie.....	12
2 Antropologické teorie.....	13
2.1 Arnold van Gennep.....	13
2.2 Victor Turner.....	17
2.3 Jan Bílý.....	18
2.4 Mircea Eliade.....	20
3 Aplikovatelnost teorií iniciačních rituálů v rámci Jihoafrické republiky.....	22
4 Pozadí iniciační obřizky v rámci Jihoafrické společnosti.....	28
4.1 Historické pozadí.....	28
4.2 Politická sféra.....	30
5 How boys become dogs, aneb Jak se z chlapců stávají psi.....	32
5.1 Iniciační rituál krok za krokem.....	33
5.2 Základní terminologie.....	33
5.3 Před rituálem.....	34
5.4 V den rituálu.....	35
5.5 Po obřizce.....	36
5.6 Návrat domů.....	37
5.7 Problémy doprovázející rituál.....	40
5.8 Statistiky.....	46
6 Možnosti bezpečně vedené obřizky.....	50
Závěr.....	57
Seznam literatury.....	61
Seznam obrázků a tabulek.....	67
Přílohy.....	69
Příloha A: Přepis dotazníků.....	69
Příloha B: Originální dotazníky.....	76

Prolog

Jihoafrická republika mi byla sedm let domovem. Mé vazby na tuto zemi nijak nezesláby ani poté, co jsem se odstěhovala zpět do vlasti. Osobní zkušenost s tammím životem, vlastní přechodové rituály absolvované v JAR, jako jsou svatba, tzv. baby shower a narození dítěte, realita výchovy dětí v multikulturním a bilingvním prostředí a snaha o adaptaci manžela do české kultury, to vše byly faktory, které hrály klíčovou roli v rozhodnutí studovat obor Transkulturní komunikace. Byly také hlavním důvodem volby tématu mé bakalářské práce.

Od samého začátku bylo zřejmé, že vyhodnocování dat bude díky mé osobní zkušenosti s touto zemí a její kulturou vyžadovat velkou sebedisciplínu. Ve své práci se snažím o maximální míru objektivitu a racionální analýzu. Součástí mého přístupu je i tento prolog, který čtenáři naznačí osobní východiska a postoje, a umožní práci číst a zhodnotit i s vědomím tohoto kontextu.

Na tomto místě bych ráda nastínila ty nejdůležitější události – alespoň z mého úhlu pohledu – vztahující se k novodobé Jihoafrické republice.

Do JAR jsem poprvé přijela v říjnu 2001. Kulturní šok jsem samozřejmě očekávala, ale zpětně musím přiznat, že na skutečnou realitu člověka nemůže připravit nic. První měsíce pobytu zde z dnešního pohledu hodnotím jako dobu, kdy jsem sice dění kolem sebe vnímala, ale vše bylo příliš nové a jiné; proto jsem většinou byla za pouhého pozorovatele, neboť aktivně participovat na něčem, co je člověku bytostně cizí, je velmi složité. Prakticky ihned po mém příletu, v řádu několika málo týdnů, došlo k ozbrojenému přepadení mé tchyně a během několika dalších dnů následovalo vloupání do našeho domu, který byl tou dobou plný spících lidí. To byl můj první střet s realitou. Trvalo mi dalších několik let, než jsem si byla schopna plně uvědomit závažnost obou těchto situací a nebezpečí, jemuž jsem byla osobně vystavena. Má tehdejší životní zkušenost mi to v té době nedovolila plně vnímat; prožívala jsem to vlastně jako divák v kině, sledující napínavou detektivku. Lehce vzrušen, ale zároveň si vědom toho, že je v bezpečí. V mém případě to ovšem byl falešný pocit bezpečí. Postupem času jsem měla dostatek času a příležitosti uvědomit si, nakolik je s touto zemí spojené násilí, a rovněž pak to, že opakovaným střetem s násilnými situacemi člověk vůči těmto situacím postupně otupí.

Vše, co jsem do té doby znala, se ve mně bouřilo a měla jsem tendence svou nevoli vůči rezignovanému postoji hlasitě komentovat. Dnes vím, že zbytečně, protože postoj smíření se a akceptování situace je nevyhnutelným adaptačním prvkem, nutným k přežití v této zemi. Abych k tomu ovšem dospěla, musela jsem být svědkem mnoha ozbrojených útoků na členy mé rodiny, přátele a kolegy. Teprve potom jsem si mohla plně uvědomit, jak malou cenu má v Jihoafrické republice lidský život. Dodnes mi v paměti rezonuje informace ze školení policie: Nikdy se nesnažit bránit a nikdy se nedívat útočníkovi do očí. Obojí často přechází v eskalaci přepadení na vraždu.

Dnes jsem již k mnoha situacím značně otupělá, případně se dokážu zachovat tak, abych rizika eliminovala na minimum, a to i přes skutečnost, že nás kriminalita nakonec donutí k útěku ze země. Přes toto všechno je nutno přiznat, že to není jen země zmítána krizí lidských hodnot, ale jde zároveň o krásnou zemi s fascinujícím kulturním dědictvím.

Kromě výše zmiňovaných skutečností, které mě osobně značně ovlivnily, nastal během několika málo měsíců a let další sled událostí, determinující dnešní situaci v Jihoafrické republice.

V roce 1999 Nelsona Mandelu ve volbách nahradil Thabo Mbeki¹. Přestože vládnoucí strana zůstala stejná² a i Thabo Mbeki byl, stejně jako Nelson Mandela, původem z kmene Xhosa³, změnila se dynamika ve vládě a tím i všeobecná nálada ve společnosti. Mandelova ikonická autorita nebyla nahrazena ultimátní autoritou novou, ale začalo docházet k morálnímu, ekonomickému a politickému úpadku.⁴ Lze s určitostí napsat, že byl zaznamenán zřejmý úpadek ve smýšlení obyvatelstva.

---

¹ SA history: *Second Anglo-Boer War 1899 – 1902* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/people/thabo-mvuyelwa-mbeki>

² ANC: *African National Congress* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.anc.org.za/show.php?id=206>

³ Xhosa kmen je druhý největší nativní kmen v Jihoafrické republice, hned po Zulu. Xhosa lidé mluví jazykem zvaným Isixhosa, který je jedním z jedenácti oficiálních jazyků v JAR. Na rozdíl od kmene Zulu si Xhosa udržují do dnešního dne silnou tradici iniciační obřizky. Poukazování na fakt, že neobřezaný muž navždy zůstává chlapcem, je častým důvodem konfliktu mezi kmeny. Countries and their culture: *Xhosa* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.everyculture.com/wc/Rwanda-to-Syria/Xhosa.html>

⁴ Což progresivně vedlo k hromadným pokusům o emigraci, často do UK, které v návaznosti na situaci znovuzavedlo již v roce 2009 vízovou povinnost pro občany JAR. Za zmínku stojí i skutečnost, že třeba ČR má pro občany JAR zavedenou vízovou povinnost, přičemž JAR tuto povinnost vůči ČR v minulém desetiletí již zrušila.

Jednou z nejméně determinujících skutečností pro dnešní JAR bylo bezesporu dění vztahující se k otázce HIV/AIDS.⁵ Tragédií v historii JAR se stal fakt, že její prezident Thabo Mbeki⁶, navzdory všem publikovaným vědeckým výzkumům, neuznal spojitost mezi nakažením virem HIV a propuknutím nemoci AIDS. To vyústilo v odmítání poskytování adekvátní lékařské péče nakaženým, stejně tak jako poskytování antivirotik obětem znásilnění nebo obětem násilných činů, svou podstatou umožňujících přenos viru HIV⁷. Toto vše bylo navíc ještě umocněno jednáním tehdejší ministryně zdravotnictví Manty Tshabalala-Mismang⁸, která nejenže proti rozhodnutí prezidenta nevystoupila a neoponovala mu, ale ještě ho naopak podpořila opakovanými proslovy, kdy dle ní léčba viru HIV spočívala v konzumaci zeleniny a tělocviku, a nechala se slyšet i v otázce poskytování léků bránícím přenosu viru HIV z matky na dítě v případě těhotných žen, kdy použití těchto léků odmítla legalizovat s odůvodněním, že jsou toxické a zbytečné.⁹

Není tedy nijak překvapující, že množství nakažených a následně umírajících lidí se rapidně zvyšovalo. Logickou odpovědí na tuto situaci byl obrat k přírodnímu léčitelství. To však neznamenalo revitalizaci „bylinkářství a mastičkářství“, ale situace vedla ke vzniku mýtu o koitu s pannou, který má mít čistící a tudíž léčebné účinky.¹⁰ A zde tato rozvíjející se tragédie bohužel nekončí – ba právě naopak. Historicky v JAR každoročně dochází k extrémně vysokým číslům monitorujícím

---

⁵ Researchgate: *"There is no proof that HIV causes AIDS": AIDS denialism beliefs among people living with HIV/AIDS* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/44696226_There_is_no_proof_that_HIV_causes_AIDS_AIDS_denialism_beliefs_among_people_living_with_HIVAIDS

⁶ Thabo Mbeki navázal na po apartheidovou tradici, kdy se otázka HIV/AIDS pohybovala v rovině jednak odmítání spojitosti mezi HIV/AIDS a ignorováním tohoto problému celkově. V tomto duchu vedl HIV politiku i Nelson Mandela, který sám později tohoto veřejně litoval a zapojoval se do aktivní kampaně na boj proti HIV/AIDS. Také veřejně přiznal, že jeho poslední přeživší syn v roce 2005 zemřel na AIDS. Snažil se o destigmatizaci této nemoci a veřejně vystupoval i proti Thabu Mbekovi.

⁷ Není výjimkou, že se zloděj pokusí urychlit sundání prstenů oběti pomocí vlastních zubů a jsou zaznamenány i případy ukousnutí prstu za tímto účelem.

⁸ SA history: *Second Anglo-Boer War 1899 – 1902* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/people/dr-mantombazana-manto-tshabalala-msimang>

⁹ Dailymail: *South african health minister advocates treating AIDS with lemon, beetroot and garlic* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-401485/South-Africas-health-minister-advocates-treating-AIDS-lemon-beetroot-garlic.html>

¹⁰ Researchgate: *On the virgin cleansing myth: gendered bodies, AIDS and ethnomedicine* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237678664_Leclerc-Madlala_S_On_the_virgin_cleansing_myth_gendered_bodies_AIDS_and_ethnomedicine

případy znásilnění.¹¹ Ve spojitosti s raným začátkem sexuálního života mladých nativních Jihoafričanů zde došlo k situaci, kdy se věk znásilněných a zneužívaných dětí začal posouvat stále více k hranici raného školního a předškolního věku. Výjimkou přestaly být i oběti ve věku batolecím a kojeneckém. Silně medializovaným se stal příběh Baby Tshepang, která byla brutálně znásilněna ve věku devíti měsíců (2002). Původně se mělo za to, že byla dokonce obětí hromadného znásilnění šesti muži za účelem výše zmiňovaného očišťovacího rituálu, koitu s pannou. V rámci vyšetřování a po testech DNA se ukázalo, že násilník byl „jen“ jeden.¹² V průběhu vyšetřování případu a díky jeho globální medializaci došlo k artikulování klíčových problémů sužujících zemi s ohledem na problematiku HIV/AIDS a násilí páchaném na ženách (ne vždy nutně v propojení). Zveřejněné statistiky odhalily, že nativní Jihoafrická žena má vyšší šanci být znásilněna, než vzdělávána.¹³

Vše výše zmíněné nachází živnou půdu i díky široce rozšířené korupci a následně i další zločinnosti, což lze v nemalém měřítku opět přičíst tristní situaci na politické scéně.¹⁴

Ze zde uvedeného je jasně zřetelná krize mezi kontrastujícími evropskými a jihoafrickými hodnotami. Pro co nejlepší pochopení problematiky je nezbytné oprostít se od pohledu „zvenčí“ a snažit se proniknout do pohledu „zevnitř“.

---

¹¹ Crime Stats SA: *Crime stats smplyfied* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.crimestatssa.com/national.php>

¹² BBC NEWS: *Life for South Africa's baby rapist* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/2153543.stm>

¹³ Srov, tamtéž.

¹⁴ BusinessTech: *How corrupt is South Africa?* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://businesstech.co.za/news/government/89380/how-corrupt-is-south-africa/>

1 Metodologie

Tato bakalářská práce si dává za cíl představit relevantní kulturní teorie, historická, politická i společenská východiska dnešní JAR, podrobnou deskripci iniciační obřizky včetně překážek, analýzu aplikovatelnosti zvolené kulturní teorie a vyhodnocení vytyčených cílů. Prvním vytyčeným výzkumným cílem je posoudit funkci a smysl rituální obřizky. Dále je cílem vysvětlit, nakolik je tento iniciační rituál nezbytným, sociokulturním elementem k zachování rovnováhy v rámci Jihoafrické společnosti ve 21. století. Druhým vytyčeným výzkumným cílem je zhodnotit, nakolik je tento rituál možno přizpůsobit do podoby, která neohrožuje zdraví participantů a zda je možno toho docílit bez narušení podstaty tohoto rituálu.

Práce je založena na teoreticko-empirickém výzkumu, skládajícím se ze zúčastněného pozorování v terénu mezi lety 2001 až 2008 a poté každoročně v kratších časových intervalech v rozmezí pěti až šesti týdnů.

S ohledem na historické souvislosti, vyplývající z existence apartheidu, je k dispozici značně omezené množství tištěných zdrojů zabývajících se touto tematikou. Z tohoto důvodu je teoretická část analýzy nucena se opírat z velké části o internetové zdroje.

V rámci vlastního výzkumu se mi podařilo získat dva ochotné respondenty, kteří vyplnili formuláře s otázkami směřujícími k potvrzení či vyvrácení již dříve publikovaných výzkumů. Vzhledem ke kulturním překážkám, plynoucích z citlivosti tématu, nelze tento vzorek považovat za směrodatný, ale pouze za doplňkovou část práce. V příloze je k nahlédnutí originál, přepis i vyhodnocení formulářů. K dokreslení variability tohoto obřadu lze zhlédnout doporučená videa. Čtenáře bude touto prací provázet i fotografická dokumentace.

Za teoreticko-antropologický pilíř práce byla zvolena kulturní teorie Arnolda van Gennepa a Victora Turnera, doplněná o myšlenky několika dalších antropologů, sociologů a religionistů 20. a 21. století.

2 Antropologické teorie

V dnešní době se otázkou přechodových rituálů zabývá stále širší veřejnost. I přes hluboké zamyšlení se nad touto tematikou nelze dojít k jednoznačným závěrům. Je však zřejmé, že nakolik se vědci dříve zaobírali iniciačními rituály z hlediska jejich identifikace, stratifikace a lokace ve společnosti, tak se nynější generace zaobírají více otázkou dopadu a důvodu jejich absence. To lze považovat za logický vývoj. Dříve byly přechodové a iniciační rituály pevnou součástí lidské existence, dnes tomu tak již není.

Na téma iniciačních rituálů lze dohledat velké množství literatury, ať již pro odbornou nebo laickou veřejnost.¹⁵ Vzhledem k rozsahu práce zde bude věnován prostor pouze několika autorům, kteří detailně rozpracovali teorie, týkající se rituálu.

2.1 Arnold van Gennep

Arnold van Gennep (24. dubna 1873 – 7. května 1957) je jednou z velmi zajímavých postav evropské kulturní antropologie první poloviny 20. století. Byla to doba, kdy zájem o antropologii stále narůstal, a mnoho tehdejších jmen již vešlo do povědomí veřejnosti.

Arnold van Gennep publikoval svou teorii iniciačních rituálů *Les rites de passage* v roce 1909 a platformou pro jeho publikování byl povětšinou deník *L'Année Sociologique*, který pravidelně recenzoval van Gennepovu práci a to až do roku 1924, kdy se van Gennepovo jméno přestalo v deníku objevovat. Je otázkou, zda to bylo výsledkem změn v rámci vedení deníku, nebo šlo čistě o souhru náhod. Van Gennep totiž začal mezi lety 1924 – 1957 publikovat téměř výhradně práce spadající pod téma folkloristiky.

Van Gennepova teorie iniciačních rituálů nebyla za jeho života příliš uznávána. Ne nutně proto, že by s ním odborná veřejnost přímo nesouhlasila, ale především proto, že se o tento jev v této době nikdo příliš nezajímal. Hlavní zájem byl tehdy směřován k různým náboženským praktikám a jejich významu v rámci kultur.

---

¹⁵ Pro laickou veřejnost lze doporučit například publikaci ROSS, Mandy. *Coming of age*. Chicago: Heinemann Library, c2004. ISBN 1403425116.

Arnold van Gennep se ve své práci extenzivně věnuje pojmu rituál¹⁶. Pro účel této práce je zásadní zejména jeho podrobná analýza přechodového rituálu, ve francouzském originálu van Gennepem nazvaném "rite de passage". Jde o rituál, který provází přerod jednotlivce nebo celé skupiny lidí z jednoho společenského postavení do jiného. Van Gennep zaznamenal, že iniciační rituály jsou velmi důležité stejně tak pro chod společnosti, jako i pro duševní vývoj jednotlivce. Význam těchto rituálů byl dobře vystihnout v původním označení těchto přechodových situací a to „crises de la vie“, v překladu „životní krize“.¹⁷ Jde o „...Mechanismus, který zajišťuje oddělení od starého statusu a přiřazení nového, zároveň umožňuje všem zúčastněným si tuto změnu uvědomit, deklarovat a uznat ji, přehodnotit vzájemné vztahy a znovu je uspořádat do podoby odpovídající aktuálním potřebám.“¹⁸

V rámci přechodových rituálů bývají popisovány jejich dvě primární funkce. Jednou z nich je vytvořit adekvátní prostředí pro chaotickou a bezbrannou fázi transformace, kterou jedinec prochází, a druhou je funkce vědomého prožití změny společenské role. Zde ideálně dochází k jejímu přijetí a z toho vyplývajícímu převzetí zodpovědnosti a ztotožnění se s novou funkcí ve společnosti.

Nutno zdůraznit, že tento přerod musí proběhnout vědomě. Jinak může dojít k situaci, kdy jedinec zůstane „viset“ v pomyslném vakuu, na pomezí, v tzv. území nikoho. Což v důsledku znamená, že není ztotožněn s novou rolí, ale již opustil roli dřívější. A právě z tohoto vakua může plynout velké množství situací a pocitů, které jsou žhavým tématem dnešní společnosti.¹⁹

Podle van Gennepa má období transformace tři fáze – separace (fáze oddělení se, někdy se nazývá preliminární), liminarita (pomezí²⁰, samotný akt, např. obřizka,

---

¹⁶ Dle definice Václava Soukupa je rituál „symbolicky a normativně standardizovaný způsob chování a soubor obřadných činností, jehož prostřednictvím příslušníci určité skupiny udržují a upevňují hodnoty a normy své kultury.

SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie: (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0337-3., s.642.

¹⁷ VAN GENNEP, Arnold. *The rites of passage*. UK: Routledge and Kegan Paul Ltd, 1960, ISBN: 0-226-84849-3, str. Vii (introduction).

¹⁸ KARLOVÁ, Jana. *Slavnosti a rituály jako zpráva o obrazu světa*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. ISBN 978-80-7465-076-5., str. 126.

¹⁹ Zajímavě se tohoto tématu dotýká publikace od ZIMBARDO, Philip G. a Nikita D. COULOMBE. *Man (dis)connected: how technology has sabotaged what it means to be male*. First published. London: Rider, 2015. ISBN 978-1-84604-484-7.

²⁰ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6., s. 25.

tzv. mezi-fáze) a nakonec (někdy se nazývá postliminární, tzn. zapojení se do nové role).²¹ Van Gennepek poukázal i na to, že tyto fáze nemusejí být nutně rovnoměrně rozvinuté.²²

Van Gennepekova teorie poukazuje na další důležitý fakt, a to je rozdíl mezi fyziologickou a sociální dospělostí. Ty jsou málokdy ve vzájemné shodě a je třeba neklást mezi ně rovnítko.²³

Sám van Gennepek ve svém výzkumu často používal termínu „schéma“, které vešlo do podvědomí veřejnosti jako „vzorec“, ale ve skutečnosti byl význam blíže termínu „dynamika“, protože do něj Gennepek zahrnuje vztah mezi procesem a strukturou.²⁴

Tím však Gennepekova teorie rituálů nekončí. Van Gennepek sám uznává, že ne vždy je jednoduché tyto rituály rozlišit, a to vzhledem k tomu, že k tomuto rozlišení je třeba vnímat a umět rozklíčovat i ty nejmenší nuance v životě lidí té či oné komunity, což není vždy možné.²⁵

---

²¹ S. Windrumm ve své knize *African Initiations* popisuje iniciační rituál chlapecké obřizky zhruba takto: Preliminární fáze – příprava na tento akt trvá 3 až 4 roky. V okamžiku iniciace je chlapec (někdy již ve věku sedmi let) detailně obeznámen s celým procesem a je si vědom veškerých implikací plynoucích jak z podstoupení obřizky, tak případného odmítnutí tohoto rituálu. Ač samotný obřad je tajný, na přípravách se podílela celá komunita. Chlapec se připravuje na metaforické „překousnutí pupečnicku“. Liminární fáze – je provázena rituální péčí na tajném místě, která je poskytována otcem chlapce. Součástí jsou tělesné malby, zpěv a konzumace herbálních nápojů, jak tlumících bolest, tak nabuzujících zároveň. Následně přichází samotné obřezání, po kterém následuje 7 dní odluky od komunity, kdy jsou chlapci v péči šamana a svých otců. Následně se chlapci vrací do vesnice a je jim dopřán čas na zhojení ran. Zhruba za 3 měsíce vyražejí na další misi svého iniciačního obřadu. Jsou vysláni na lov a musí se vrátit s úlovkem. V této liminární fázi setrvávají někdy i několik let. Respektive dokud nedosáhnou věku 17. – 18. let, kdy jsou odesláni zpět na lov, ale tentokrát musí vlastnoručně ulovit lva. Postliminární fáze – návrat do vesnice s trofejí lva je završením celé iniciace. Z chlapce je válečník a zdatný lovec. Je z něj muž plně užívající prestiže z nově nabyté sociální role v rámci jeho komunity. Autorka blíže nespecifikuje africké kmény, které analyzovala v rámci svého výzkumu, ale s ohledem na její závěry zde lze shledat výraznou podobnost s průběhem rituálu Xhosa v Jihoafrické republice. WINDDRUM, Shakmah. *African initiations: rites of passage through the eyes of an initiate*. United States: S. Winddrum, c2005. ISBN 9781413460490., s.42-45.

²² VAN GENNEPEK, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6., s. 19.

²³ VAN GENNEPEK, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6., s. 67-76.

²⁴ VAN GENNEPEK, Arnold. *The rites of passage*. UK: Routledge and Kegan Paul Ltd, 1960, ISBN: 0-226-84849-3, str. Vii (introduction).

²⁵ VAN GENNEPEK, Arnold. *The rites of passage*. UK: Routledge and Kegan Paul Ltd, 1960, ISBN: 0-226-84849-3, str. Vii (introduction). Další dělení rituálu dle van Gennepeka je následovné: Animistický x Dynamický; Sympatetický x Nakažlivý; Positivní x Negativní; Přímý x Nepřímý. Jako příklad van Gennepek uvádí těhotnou ženu, která se cíleně vyhýbá konzumaci plodu z morušovníku ze strachu, že její dítě bude znetvořeno. Tímto vykonává rituál, který je zároveň dynamický, nakažlivý, přímý a negativní. Přičemž námořník, který se málem ztratil na moři,

Nelze popřít zajímavost všech těchto myšlenek, ale vzhledem k jejich obsáhlosti je pro nás nutné se blíže věnovat pouze některým. Jednou z fundamentálních teorií vztahujících se na tuto práci je teorie liminární fáze jakožto nezbytné součásti přechodového rituálu. Již ze samotné podstaty významu slova „liminární“ je zřejmá jeho funkce. Liminární rovná se prahová.²⁶ Symbol překročení prahu z jedné sociální role do druhé. Van Gennep ve svém shrnutí stádií rituálu dále poukazuje i na fakt, že liminární, prahová fáze může svou podstatou získat určitou autonomii v celém procesu.²⁷ Pro lepší pochopení lze citovat samotného van Gennepa: „Už jen to, že člověk žije, vyžaduje postupné přecházení z jedné zvláštní společnosti do druhé a od jednoho společenského postavení k druhému (...) život se skládá ze sledu různých etap (...) A ke každému celku se vztahují obřady, jejichž cíl je stále týž – nechat přejít jedince z jedné determinované situace k jiné, zrovna tak determinované situaci... Navíc člověk i společnost nějak závisejí na přírodě, na vesmíru, který také podléhá rytmům, které se odrážejí v lidském životě... proto je třeba k lidským přechodovým rituálům přidat i obřady vztahující se ke kosmickým přechodům.“²⁸

Ve spojitosti s van Gennepovou prací je nutno věnovat pozornost i termínu, který jde ruku v ruce s přechodovými rituály. Je jím termín symbol.²⁹ Jde o něco, co zastupuje či představuje něco jiného a za předpokladu, že to kulturní vzorce dovolí, může být symbolem prakticky cokoliv.³⁰ Další výklad termínu symbol je: „V symbolu se setkává vždy jedno s druhým: Tvar a idea, popředí a pozadí, zjevné a skryté, vědomé a nevědomé, tělo a duše, světské a božské. Nebylo by žádným symbolem to, co by mohlo být po ruce pouze ve své předmětové podobě, aniž by to v sobě

---

vykonává rituál, kdy věnuje malou loď patronce Mary výměnou za ochranu, přičemž tento rituál je animistický, sympatetický, nepřímý a kladný.

²⁶ Z latinského „limen“ = práh.

²⁷ BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9., str. 161

²⁸ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6., s. 13.

²⁹ Tento termín vznikl sloučením dvou řeckých slov a to „syn“ (spolu, nebo s) a „ballein“ (házet).

³⁰ Srov. BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9., str. 47.

obsahovalo smysl nebo přesažení vlastní předmětnosti. Symbolické může být pouze to, co jednou daností otevírá jinou danost.³¹

Liminární symboly jsou většinou doprovodným prvkem, který úměrně narůstá při rituálech s dlouhým obdobím odloučení. Tedy čím delší je tato fáze, tím více symbolů lze zaznamenat. Toto vidáme například v rámci obřizkových rituálů u mnoha kmenových společností nebo při vstupu do tajných společenství.³²

2.2 Victor Turner

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, týkající se Arnolda van Gennepa, málokdo z odborné veřejnosti věnoval jeho myšlenky přechodových rituálů příliš pozornosti v rámci vlastního výzkumu.

Jednou z výjimek byl americký antropolog skotského původu Victor Turner (1920-1983). Ve van Gennepově práci ho zaujala zejména ona otázka liminární (přechodové) fáze a svou vlastní analýzu rozpracoval především v díle *The Ritual process: Structure and Anti-Structure*, které bylo publikováno v roce 1969.³³

Samotný Turnerův výzkum se soustředil kolem kmene Ndembu v Zambii. Základním termínem jeho teorie je slovo „communitas“³⁴ a Turner ho vysvětluje v procesu, kdy dochází k přechodovému rituálu stylem: struktura – antistruktura³⁵ a opětovný návrat ke struktuře. Communitas vyplývá právě ze situací, které

---

³¹eAmos, Náboženská pedagogika a etika: *Hlubinně psychologický přínos teorii symbolu v náboženské pedagogice* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: http://www.eamos.cz/amos/kvc/modules/low/kurz_text.php?id_kap=3&kod_kurzu=kvc_523

³²DWC, Daniel Webster College: *Liminality and Communitas* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://faculty.dwc.edu/wellman/Turner.htm>

³³Turner pracoval na svých výzkumech se svou manželkou Edith, která se po jeho smrti vrátila do Zambie (země jejich společných četných výzkumů) a prošla rituálem „Inhamba“ (zubní rituál), který Turner popsal ve svém díle *The Drums of Affliction*. Srov, BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9., str. 162-163.

³⁴Communitas Turner popisuje jako existenciální stav, který navozuje pocit jednoty a spřízněnosti napříč běžnými vztahy a hierarchiemi.

³⁵Antistruktura je přímým protějškem kulturního významu slova struktura, tedy pořádek. Turner definuje antistrukturu skrze popis rituálu ... „rituál artikuluje všechny základní kategorie dané společnosti, ale zároveň je nechává na okamžik rozplynout v liminárním chaosu, aby se posléze mohly znovu narodit – obnovené, posílené a často i nějak proměněné“. TURNER, Victor W. *The drums of affliction: a study of religious processes among the Ndembu of Zambia*. London: International African Institute, 1968. ISBN 0198231342., s.7. Jde tedy o to, že „každý řád musí být zakotven v chaosu a musí se s ním periodicky konfrontovat – jinak by se rozpadl.

se odehrávají v rámci fáze antistruktury. Jde o nekonstruované a rovnostářské vazby mezi lidmi, nikoli o společenství založené na určitém území.³⁶

Díky Turnerově výzkumu došlo zpětně k uznání práce Arnolda van Gennepa, která do té doby byla stále silně nedoceněna. Jejich společný cíl, osvětlit význam liminarity, pozměnil pohled společnosti na otázku rituálu jako takovou. Tam, kde se van Gennep věnoval více schématickému propojení rituálů ve společnosti, tam se Turner blíže věnoval jednotlivým rituálům a poskytl jejich hlubokou analýzu. Kombinací práce obou vědců došlo k poskytnutí nové perspektivy, nového úhlu pohledu.

2.3 Jan Bílý

Jan Bílý³⁷ je jedním z těch autorů, kteří se začali této myšlence věnovat a poukazovat na skutečnost, že absence přechodových rituálů je z velké části zodpovědná za mnoho problémů dnešního světa. Jeho zájem o toto téma vznikl prakticky omylem, jako vedlejší produkt jeho překladatelské činnosti a postupně se z něj vyvinul velmi zajímavý projekt. Tento projekt byl ve smyslu mnoha setkání mužů v prostorách Týnského chrámu, kdy návštěvnost vždy naplnila volnou kapacitu míst; i to bylo pro J. Bílého indikací, že jde o opravdu aktuální otázku pro nejednoho muže v dnešní společnosti. Vše vyústilo ve vydání knižní publikace *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*³⁸. Přestože se na svých seminářích věnuje různým přechodovým rituálům, pro účel této práce je stěžejní zejména jeho „Přechod od chlapce k muži“.

Jeho pohled na iniciační rituál je následovný: doba přechodu je u nápomocných společností, tedy společností aktivně podílejících se na iniciačních rituálech jejich členů, v rozmezí 13. – 18. roku života a v této etapě svého života se iniciant musí setkat a) se svými hranicemi a za b) by měl potkat „smrt“, což mu pomůže k nalezení jeho

---

³⁶ Srov, BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9., str. 165.

³⁷ Jan Bílý je český terapeut, který pořádá semináře osobního rozvoje, do nichž začleňuje systematické konstelace, šamanismus a indickou filozofii. 26 let žil v zahraničí a doposud vydal 4 knihy. Informace k jeho seminářům a aktivitám lze získat na <http://www.konstelace.info>.

³⁸ BÍLÝ, Jan. *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*. Praha: Synergie Publishing SE, 2012. ISBN:978-80-7370-204-5.

prvního posláním.³⁹ Toto vše je nutnou vstupenkou do klanu bojovníků. Musí být připraven na zranění, na překážky, na nebezpečí.

Dle Bílého není problémem dnešních mužů ani tak strach či nevole se rituálu zúčastnit, jako sabotování jejich potřeby rituálu ze strany společnosti. Společnost důležitost tohoto rituálu mnohdy nechápe a tudíž ji ani nepodporuje, a je naivní nechávat volbu iniciačního rituálu na pubescentním jedinci.

Společnost argumentuje i snahou o ochranu svých členů před zraněním a snaží se je všemožně chránit. Nerespektuje vrozenou touhu a zejména potřebu tohoto rituálu při formování mužské identity. K té patří, dle J. Bílého, i přirozená a chlapcům vrozená agrese, jejíž potlačování může mít katastrofální následky pro společnost, jakými jsou lži, uhýbání, korupce, neschopnost převzít zodpovědnost či chamtivý egoismus.⁴⁰

Hlavní komponenty iniciačního procesu dle J. Bílého tedy jsou: přijmout riziko, dovolit si stát se bojovníkem, který může i padnout, uvědomit si, kam vlastně směřují (cíle, vzory), postavit se na vlastní nohy (soběstačnost), dovolit si určitý stupeň nezodpovědnosti a lehkomyšlnosti v případném rozporu s racionálním myšlením ve specifickém okamžiku (nebezpečí), vytyčit si cíl, za který stojí bojovat, nikam nepatřit (odkloňování se od stávající společenské role a být připraven přestoupit do role další) a nedělat z přirozené agrese tabu.⁴¹

Je zřejmé, že J. Bílý má s muži v krizi již letitou zkušenost, ze které vyplývá, že je nezbytné chlapce podporovat v přechodových a iniciačních rituálech, a to i přes to, že aktivita ne vždy vyjde od nich samých⁴². Společnost by se taktéž měla oprostít od přehnaného ochraňování svých členů. Toto ochraňování navíc ne vždy plyne z altruistického založení společnosti a touhy ochrany zájmů (jedinců), ale více z potřeby kontroly nad svými členy. Toto je v menším měřítku aplikovatelné i v rámci menších společenských jednotek, jako jsou například rodiny.

Velmi často je tzv. mužská krize spojována s partnerskými problémy, které gradují v neúplné rodiny, a kruh se uzavírá s další generací chlapců bez otců

---

³⁹ BÍLÝ, Jan. *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*. Praha: Synergie Publishing SE, 2012. ISBN:978-80-7370-204-5. s. 22.

⁴⁰ Srov, tamtéž. s. 24.

⁴¹ J. Bílý provedl cvičení, kdy se prokázalo, že pokud má muž možnost dovolit si být v roli agresora, tak přirozeně dochází k pozbytí agrese a zůstává jen síla a identita. Srov. BÍLÝ, Jan. *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*. Praha: Synergie Publishing SE, 2012. ISBN:978-80-7370-204-5., s. 26.

⁴² Jan Bílý zdůrazňuje nezbytnost podpory společnosti v této otázce.

a mužských vzorů, které by je vedly k přechodovým rituálům a byly jim vzorem v tomto procesu. V jedné z kapitol své knihy se J. Bílý věnuje i nejčastějším otázkám, které zaznívají při jeho seminářích; pro účel této práce je zajímavá zejména otázka „Co mohou ženy udělat pro muže?“ Odpověď zní: “Nic. Co si muži nadrobili, to si také musí vyjít.“...Ženy rozhodně mohou podporovat (své) muže tím, že jim nebudou ustupovat tam, kde to necítí. Nebudou dělat kompromisy, ať už z lásky, nebo pohodlnosti, či dokonce ze strachu, že je muž opustí.“⁴³

Ač se tato stať zdánlivě netýká problému rituálů, je o přechodu z chlapce v muže a o tom, nakolik je potřeba – nebo minimálně záhodno – aby se po mužích požadovalo mužské, dospělé, vyzrálé chování a nečinily se jim perpetuální ústupky, které ve výsledku škodí všem zúčastněným.

2.4 Mircea Eliade

Dalším autorem, který se významně zapsal do historie hledání esence iniciačního rituálu a zejména jeho významu pro společnost byl i původem rumunský⁴⁴ filozof a zejména uznávaný religionista Mircea Eliade. Ve své knize⁴⁵ *Iniciace, rituály a tajná společenství* se obsírně zabývá touto tematikou a opakovaně dochází k závěru, že vše je v životě věčný koloběh zrození a smrti v propojení se spirituálními a náboženskými prvky. Symbolismus hraje v jeho závěrech stěžejní roli, zrození a smrt nejsou brány, jako začátek a konec fyzického života, ale body označující přerod, jeho začátek i konec. Všichni jsme recipienti dědictví předků a je v nás zakódovaná potřeba se s tímto dědictvím spirituálně vypořádat, tj. přijmout ho, vstřebat a předávat dál, a to právě skrze rituály. Pro cestu vpřed je důležité znát minulost, a čím více do minulosti jsme schopni nahlédnout, tím dále můžeme v budoucnosti dojít. Iniciační rituál je tedy v souladu s následováním „duševního dědictví“. V rámci iniciace Eliade klade i velký důraz na celou komunitu, která hraje stěžejní roli v rituálu jedince. Jen skrze přijetí a ohodnocení nového inicianta je rituál validní. V opačném případě dochází naopak k obětnímu pocitu inicianta vůči komunitě/společnosti, což zpětnou

---

⁴³ BÍLÝ, Jan. *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*. Praha: Synergie Publishing SE, 2012. ISBN:978-80-7370-204-5., s. 86.

⁴⁴ V roce 1966 byl Eliade naturalizován na Američana.

⁴⁵ ELIADE, Mircea. *Rites and symbols of initiation: the mysteries of birth and rebirth*. New York: Distributed in the U.S. by Continuum Pub. Group, c1994. ISBN 0882143581.

vazbou může vyústit v chaos ve společnosti/komunitě. Stabilita je narušena. V rámci této reference Eliade odkazuje na konflikt potřeby mladých lidí být rituálně iniciovaní, projít si pomyslnou spirituální smrtí a znovuzrozením a některých společností, které tuto jejich potřebu potlačují. Pouze částečně vedený rituál vede k pofidérním skupinám nabízející tzv. hazard, jako jsou například pouliční gangy, mnohé fraternity, kultury a další. „Without a ritual to contain and inform the wounds of life, pain and suffering increases, yet meaningful change doesn't occur. Where drops of blood once symbolized life trying to change, pools of blood stain streets without renewing the spirit of life. Instead of ritual descent and emotional resurrection, complete death occurs and actual corpses pile up.“⁴⁶

Celkové shrnutí Eliadeho esence iniciačního rituálu (v tomto případě v rámci dospívání) lze převzít z jeho citátu: “It is to this traditional knowledge that the novices gain access. They receive protracted instruction from their teachers, witness secret ceremonies, undergo a series of ordeals. And it is primarily these ordeals that constitute the religious experience of initiation – the encounter with the sacred... The central moment of every initiation is represented by the ceremony symbolizing the death of the novice and his return to the fellowship of the living. But he returns to life as new a man, assuming another mode of being.“⁴⁷

---

⁴⁶ ELIADE, Mircea. *Rites and symbols of initiation: the mysteries of birth and rebirth*. New York: Distributed in the U.S. by Continuum Pub. Group, c1994. ISBN 0882143581. s. 7.

⁴⁷ Tamtéž, str. 20-21.

3 Aplikovatelnost teorií iniciačních rituálů v rámci Jihoafrické republiky

Pokud se na problematiku Jihoafrického iniciačního rituálu podíváme skrze vybrané teorie, zjistíme, že tento rituál plně odpovídá třífázové teorii⁴⁸:

- *Separace* – oddělení od matky a komunity, je postavena chýše. Obětování kozy, lékařská prohlídka;
- *Liminarita* – samotný akt obřizky a následná iniciace (nezřídka v odloučení), v rámci níž dochází k niternímu přerodu z chlapce na muže;
- *Integrace* – zapojení se do nové role. Uvítací rituál. Nové ošacení. Role muže v komunitě. Možnost činit rozhodnutí, ženit se, spirituálně vyvolávat předky⁴⁹.

Liminarita a „communitas“⁵⁰ – naprostá rovnocennost všech účastníků tohoto rituálu, umocněná tím, že chlapec je zcela vysvlečen a je mu poskytnuta pouze uniformní, tradiční přikrývka. Veškeré potenciální rozdíly mezi chlapci podstupujícími obřizku je smazán, jejich obličej je pomazán, jejich společenský status je v té chvíli rovnostářský. Nikdo není schopen rozeznat, zda vedle sedí potomek ze zámožné rodiny, nebo sirotek vychovaný příbuznými v chudinské čtvrti.

Potřeba společnosti podporovat iniciační rituál je další prvek, který nelze podceňovat. Toto zmiňují nejen Jan Bílý a Mircea Eliade, ale potvrzující to i studie týkající se přímo Xhosa rituálu, které jsou citovány níže v textu.

Následující fotodokumentace vizuálně demonstruje prvek *communitas* a angažovanost celé komunity na rituálu. Hned první fotografie, pořízená v červenci 2006 v oblasti Port St. John's, zvětňuje chlapce nacházejícího se v liminárním období. Je separován od své rodiny a bližních, ale taktéž jsou zde patrné prvky *communitas*. Je oděn pouze v tradiční pokrývce, obličej má pomalován, je odosobněn a pojídá rýži přímo z pokrývky. Není možno identifikovat chlapcův původ a společenské postavení jeho či jeho rodiny.

---

⁴⁸ Prvně rozpracováno Arnoldem van Gennepem.

⁴⁹ Viz. dotazník.

⁵⁰ Prvně zpracováno Victorem Turnerem.

Obrázek 1: V liminaritě jsou si všichni rovni.⁵¹

Zdroj: Medicapress

---

⁵¹ Medicalxpress: *23 dead in initiation rites in South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-05-dead-rites-south-africa.html#nRlv>

Obrázek 2: Inicianti zachyceni v průběhu iniciačního procesu. Záběry byly pořizeny 30. 7. 2013 v oblasti Qunu, odkud pocházel Nelson Mandela⁵²

Zdroj: Medicalxpress

---

⁵² Medicalxpress: SAfrica: *Initiation deaths a problem, doctor says* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-07-safrica-deaths-problem-doctor.html#nRlv>

Obrázek 3: Záběry pořízeny 30. 7. 2013 v oblasti Qunu, odkud pocházel Nelson Mandela⁵³

Zdroj: Medicalxpress

---

⁵³ Medicalxpress: SAfrica: *Initiation deaths a problem, doctor says* [online]. [cit. 2015-12-08].
Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-07-safrica-deaths-problem-doctor.html#nRlv>

Obrázek 4: Bombatha Mandela⁵⁴

Zdroj: Medicalxpress

Obrázek 5: Bambatha Mandela při návratu do vesnice⁵⁵

Zdroj: Medicaxpress

---

⁵⁴ Medicalxpress: *23 dead in initiation rites in South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-05-dead-rites-south-africa.html#nRlv>

⁵⁵ The Blaze: *South African 'Initiation Ceremonies' Kill 60 and Leave Hundreds Hospitalized: 'Our Children Are Dying Like Ants'* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2013/07/18/south-african-initiation-ceremonies-kill-60-and-leave-hundreds-hospitalized-our-children-are-dying-like-ants/>

Zejména fotografie s Mandelovým vnukem jasně demonstrují prvek *communitas*. Nelson Mandela byl a je největší ikona, jakou Jihoafrická republika kdy měla. Rodiče tohoto inicianta jsou společensky i ekonomicky na vysoké úrovni, avšak v rámci iniciačního rituálu byl Bambatha Mandela (v rámci *communitas*) na stejné úrovni, jako iniciant pocházející ze společensky a ekonomicky diametrálně odlišných podmínek. Tyto fotografie byly pořízeny 11. července 2013, při jeho post iniciačním návratu zpět do komunity, kdy následovala velká oslava, která dovršila tento rituál. Tyto přípravy demonstruje i následující fotografie, kde lze vidět tradiční slavnostní oděvy slavících žen, chystajících se na oslavu návratu inicianta, kde se sejde celá komunita.

Obrázek 6: Ženy se sbíhají na oslavu⁵⁶

Zdroj: The Blaze

---

⁵⁶ The Blaze: *South African 'Initiation Ceremonies' Kill 60 and Leave Hundreds Hospitalized: 'Our Children Are Dying Like Ants'* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2013/07/18/south-african-initiation-ceremonies-kill-60-and-leave-hundreds-hospitalized-our-children-are-dying-like-ants/>

4 Pozadí iniciační obřizky v rámci Jihoafrické společnosti

Jsme svědky procesu proměny JAR v moderní, kapitalistickou zemi. Tato země prochází přerodem, který nutně obsahuje revizi stávajících hodnot.

S ohledem na množství možných úhlů pohledu je velmi složité nabídnout jednoduché shrnutí situace. V Jihoafrické republice se udály a udávají obrovské změny, a to v rámci relativně krátkého časového rozpětí. JAR zde poslouží jako ilustrace společnosti, v níž probíhá silný boj mezi moderním a tradičním pojetím společnosti.

4.1 Historické pozadí

Ve státě žijí kmeny Zulu, Xhosa, Basotho, Bapedi, Venda, Tswana, Tsonga, Swazi a Ndebele. Zásadní pro tuto práci je si uvědomit, že Xhosa nikdy nepřerušili svou iniciační tradici, zatímco Zulu ano. Důvodem byla válečná strategie jednoho z nejgeniálnějších a nejkrvelačnějších jihoafrických válečných vůdců všech dob, kterým byl Shaka Zulu. Ten v rámci budování své armády, která z několika desítek bojovníků narostla do působivých čísel (uvádí se až 40 000 mužů), zrušil v 19. století iniciační obřizku, protože si nemohl dovolit, aby jeho muži trávili týdny až měsíce v izolaci a v celkovém fyzickém i psychickém oslabení. Šlo o čistě logistický válečný krok.⁵⁷

Před zhruba 100 lety druhá búrská válka načrtla předlohu budoucnosti. Výsledek bojů se následně materializoval v podobě apartheidu. Holanďští a britští osadníci se střetli ve tříleté krvavé válce, která se vedla o naleziště přírodních surovin. Zejména ložiska zlata a diamantů byly bodem sváru. Angličané, díky svému mnohem lepšímu technickému vybavení válku vyhráli a rozšířili v roce 1902 britské koloniální panství v jižní Africe. 31. května 1910 byly všechny provincie sloučeny v Jihoafrickou unii a v roce 1948 zvítězila ve volbách Národní strana, která nastolila režim apartheidu.

---

⁵⁷ Velmi věcně je toto téma zpracováno v publikaci TAYLOR, Stephen. *Shaka's children: a history of the Zulu people*. London: HarperCollins, 1994. ISBN 0002551446. Náboženskému aspektu se věnuje podrobněji kniha LAWSON, E. *Náboženství Afriky: tradice v proměnách*. V čes. jaz. vyd. 1. Praha: Prostor, 1998. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-83-4.

Před zhruba 30 lety se začalo schylovat k politickým změnám mířícím k pádu apartheidu.

11. 2. 1990 vykročil Nelson Mandela, prvně po dlouhých dekadách uvěznění, do nového dne jako svobodný občan. 2. 3. 1990 byl zvolen náměstkem prezidenta vedoucí politické strany (ANC), kterou spoluzakládal, a následující roky se věnoval snaze o udržení křehké politické rovnováhy po pádu apartheidu. Toto jeho úsilí bylo globálně oceněno a 10. 12. 1993 získal spolu s prezidentem F. W. de Klerkem Nobelovu cenu za mír.

27. 4. 1994 Mandela poprvé v životě volil v prvních svobodných volbách a 9. 5. 1993 byl zvolen prezidentem. O den později byl slavnostně uveden do úřadu, kde setrval až do roku 1999, kdy jeho prezidentské období skončilo a do dalšího již nekandidoval.

Do výše zmiňovaných změn dále přesahuje i konflikt mezi tradiční a západní kulturou. Na jednu stranu je v zemi stále přítomen extrémně silný element následování tradičních autorit, například léčitelů, na straně druhé je jasná snaha o westernizaci a příklon k moderním hodnotám.⁵⁸

Jihoafrická republika se skládá z bílých, černých a barevných obyvatel⁵⁹, přičemž je nutno porozumět zejména pojmům „černý“ a „bílý“. Tyto pojmy nemají větší emoční zabarvení, pokud není kontext sám o sobě derogativní. Stejně tak jako termín „barevný“. Opravdovou nadávkou, za kterou může být jedinec stíhán, je výraz kaffir.⁶⁰

---

⁵⁸ Africa Check: *Do 80% of S. Africans regularly consult traditional healers? The claim is false* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: <https://africacheck.org/reports/do-80-of-south-africans-regularly-consult-traditional-healers-the-claim-is-false/>

Osobní zkušenost s konfliktem tradiční a tzv. západní medicíny mám se soukromou nemocnicí Milpark Hospital, kde například byl hospitalizován i Nelson Mandela a nemocnice patří ke špičkám zdravotní péče v Johannesburgu. Můj osobní kontakt, paní T. C., zde byla operována v roce 2011, ve věku 31 let a byly jí odstraněny při zákroku vaječníky a děloha; tyto orgány se ztratily cestou z operačního sálu do laboratoře, kam byly automaticky odeslány na histologický rozbor. Celý případ vyšetřovala policie, šlo totiž, dle JAR zákonů jednak pořád ještě o její „majetek“ a dále šlo o biologický odpad, se kterým se musí nakládat dle směrnic. Ač se orgány nikdy nenašly, oficiální stanovisko policie znělo, že orgány byly zcizeny za účelem použití na MUTI*, jako součást tradičních metod Sangom, tedy léčitelů. V nemocnici k orgánům měl přístup pouze lékařsky vzdělaný personál. *MUTI je talisman používaný v rámci tradičního léčitelství. Ač je to protizákonné, tak je pořád ještě v JAR silná tradice lidských MUTI. Velmi žádané jsou genitálie a rozmnožovací orgány.

⁵⁹ Toto není rasově podmíněná terminologie, ale terminus technicus.

⁶⁰ Toto slovo má stejný význam, jako v částech západního světa slovo nigger. Jihoafričané jsou na toto slovo extrémně hákliví a to bez rozdílu původu.

Bílým je nazýván bývalý osadník-kolonista, který přišel do Jihoafrické republiky z Evropy. Hlavní dva proudy tvořili usedlíci z Holandska a Velké Británie. Jejich konflikt Búrské války nechal za sebou vzpomínku například na jedny z prvních koncentračních táborů vůbec⁶¹, což bylo místo, kde Britové hromadně vyvražďovali Afrikánské ženy a děti, správně usuzujíc, že rozbití rodinného zázemí Afrikánských bojovníků povede k nejrychlejší a nejspolehlivější porážce protivníka.⁶²

Pojem „černý“ je podstatně složitější vysvětlit. Z pohledu cizince je černý ten, kdo není bílý. Pro pochopení jemných nuancí mezi jihoafrickým nativním obyvatelstvem je nutno se v tomto prostředí dlouhodoběji pohybovat, zejména proto, že veřejně většina lidí žádnou animozitu v rámci jihoafrických nativních kmenů nepřizná, ale v praktickém životě dochází k roztržkám a vymezování se jednoho kmene vůči druhému. Stmelení jsou pak v nenávisti vůči migrantům, většinou ze Zimbabwe a Malawi.

V JAR je ustanoveno 11 oficiálních jazyků, z čehož dva z nich jsou angličtina a afrikánština⁶³ a dalších devět jazyků je nativních⁶⁴. Za každým domácím jazykem se skrývá kultura a množství tradic, které jsou povětšinou ještě pouze zúženou formou různých dialektů a kulturních odnoží. Tudíž před námi stojí problém mnohonásobně komplexnější, než konflikt mezi Angličany a Holanďany.

4.2 Politická sféra

V západní společnosti není běžné, aby se tak intimní (a většinou bezpředmětný) detail, jako je otázka, zda je politický oponent obřezán či ne, stala předmětem veřejného rozhovoru, nebo přímo urážek.⁶⁵

Ne tak v Jihoafrické republice, kde se toto nejednou stalo terčem ostré politické výměny názorů. Nelson Mandela, arcibiskup Desmond Tutu i bývalý prezident Thabo

---

⁶¹ SA history: *Second Anglo-Boer War 1899 – 1902* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/topic/women-children-white-concentration-camps-during-anglo-boer-war-1900-1902>

⁶² Do dnešního dne nejsou běžné užší vztahy mezi Afrikaans a English. Naoko korektní, ale v soukromí jde nadále o zjevnou rivalitu.

⁶³ Dříve šlo o Holandštinu.

⁶⁴ South Africa info: *The languages of South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://www.southafrica.info/about/people/language.htm#.VcXUW_mqqkq

⁶⁵ IOL: *Royal family says sorry to Zuma* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.iol.co.za/news/politics/royal-family-says-sorry-to-zuma-zwelithini-1.1895641>

Mbeky byli a jsou obřezaní Xhosa, užívající velké prestiže. Na rozdíl od nich je nynější prezident Jacob Zuma neobřezaný. V důsledku toho je častým terčem posměchu (nejen) Xhosa lidí, protože pro ně samotné je rituálně neobřezaný člověk mužského pohlaví (lékařsky vedený zákrok není brán jako iniciace) navždy jen „chlapec“, není to muž, ale „*Inkwenkwe*“ (chlapec, mokrý za ušima)⁶⁶. Na faktu nic nemění ani skutečnost, že Jacob Zuma není Xhosa, ale Zulu, a ti sami iniciační rituál obřízky v dnešní době nepraktikují. V potyčkách s lidmi z Xhosa kmene je toto však častým argumentem proti nim, respektive je tím znevažován jejich názor.

V roce 2008 politik Fikile Mbalula podlehl nátlaku svého okolí a ve věku 37 let prošel iniciačním rituálem, který z něj v očích Xhosa lidu udělal muže. Od té doby postoupil ve své politické kariéře na náměstka ministra vnitra. Jeho prestiž mnohonásobně stoupla.

Vděčným terčem nářeků je i Julius Malena, velmi aktivní politik, který se již od raného věku aktivně zviditelňoval na politické scéně. V roce 2009 došlo k velmi ostré a veřejné výměně názorů mezi ním a zastupitelkou opoziční politické strany Helen Zilleovou, která Malemu nazvala „mokrý za ušima“, tedy *inkwenkwe*. Samotný fakt, že Helen Zilleová je žena, celý skandál ještě umocňoval. Xhosa autority jsou v naprosté většině mužské a názor muže je považován za směrodatný. Toto bylo patrné například i při konferenci k otázce způsobu provádění iniciační obřízky u Xhosa kmene, kdy byly ženy vykázány ven ze sálu, protože muži před nimi odmítali tuto problematiku rozebírat. Tudíž zde došlo hned k dvojité urážce Malemova mužství.

Z úhlu pohledu západní společnosti jde možná o malicherné rozbroje, ale je třeba si uvědomit jejich plnou váhu a hlavně dopad v rámci JAR, což bude blíže vysvětleno v následujících kapitolách.

---

⁶⁶ „Mokrý za ušima“. Původ této fráze lze dohledat do oblasti farmaření, kdy nově narozená telata po narození usychala postupně, dle toho, jak je matka čistila a za ušima bylo obyčejně místo, kde se plodová voda držela nejdéle. Tohoto přirovnání je použito v smyslu, že člověk je nezkušený, naivní. Dle mého šetření by mělo jít o výraz původem z německého jazyka a to „*feucht hinter den Ohren*“. Nejde tedy přímo o nativní Jihoafrický termín.

5 How boys become dogs, aneb Jak se z chlapců stávají psi...

To je název jedné ze studií, které jsou výsledkem spolupráce vědců⁶⁷ z univerzit v Kanadě a Jihoafrické republice. Studie se věnují problematice společenského a psychologického dopadu rituální obřízky na dospívající a dospělé muže u kmene Xhosa.⁶⁸

Fakta lze shrnout do dvou závěrů. Možnosti neobřezaného muže jsou:

- Bude odmítnut a zavrhnut;
- Bude mu odepřen veškerý respekt.

Dle Xhosa tradic musí být muž rituálně obřezán, aby se mohl oženit, dědit, podílet se na životě komunity, participovat na obětních rituálech, navazovat spirituální kontakt s předky a v některých případech i pro vstup do Shebeen, což je ekvivalent námi známých hospod. Pro kulturní a společenský život nativních Jihoafričanů jsou tato místa velmi důležitá.

Zajímavým elementem celého iniciačního rituálu je, dle této studie, i zasvěcení do určitého názvosloví, které se odhaluje jen při iniciačním obřadu a často je toto používáno k testování, zda je onen člověk tradičně obřezaný. Není také považováno za zvláštnost požadovat přímý důkaz, tzn. demonstraci obřezaného penisu, a to v kombinaci s názvoslovím, aby se vyloučila lékařsky vedená obřízka.

Pozornost by měla být věnována i funkci zapojení rodiny a komunity do tohoto rituálu. Dle studií,⁶⁹ v souladu s tradicí se od rodičů očekává plné zapojení do příprav, průběhu i zakončení rituálu. Je jejich zodpovědností vybrat spolehlivého chirurga a informanta, který po dobu samotné iniciace udržuje kontakt mezi rodinou a iniciantem. Stejně tak se od rodičů očekává rituální obětování zvířete a uspořádání

---

⁶⁷ Autoři: Thandisizwe Redford Mavundla, Fulufhelo Godfrey Netswera, Ferenc Toth

⁶⁸ Researchgate: *How boys become dogs* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/42975803_How_Boys_Become_Dogs_Stigmatization_and_Marginalization_of_Uninitiated_Xhosa_Males_in_East_London_South_Africa

⁶⁹ Researchgate: Peri-rite psychological issues faced by newly initiated traditionally circumcised South African Xhosa men [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/244833018_Peri-rite_psychological_issues_faced_by_newly_initiated_traditionally_circumcised_South_African_Xhosa_men s. 31

závěrečné oslavy, což jsou plnohodnotné spolu-rituály. Jejich angažovanost je nezbytná k dobře provedenému a úspěšnému rituálu.

5.1 Iniciační rituál krok za krokem

*"An uncircumcised Xhosa man is a contradiction in terms, for he is not considered a man at all, but a boy. A boy will cry, but a man conceals his pain."*⁷⁰

Nelson Mandela (Xhosa)

Tento citát přesně vystihuje podstatu toho, jaký je kulturně kladen důraz na iniciační rituál obřízky.

Samotný akt je velmi náročný jak fyzicky a psychicky, tak i finančně. Velmi precizně byl tento obřad zdokumentován Listerem Hunterem. Je však nutno si uvědomit, že od dob jeho zkušenosti došlo k určitým změnám, ale podstata obřadu nadále zůstává stejná.⁷¹

Obřízka se skládá z několika částí⁷².

5.2 Základní terminologie

Rituál doprovází specifická Xhosa terminologie.

- **Ulwaluko** mužská obřízka⁷³;
- **Umkhwetha**⁷⁴ množné číslo od slova abakwetha, nebo abakhwetha. V rámci Xhosa komunity je tento termín používán k označení jedinců právě procházejících iniciační obřízkou, jako rituálem uvádějícím je do dospělosti;

---

⁷⁰ „Termín *neobřezaný Xhosa muž* si odporuje ve významu, protože ten nikdy nebude považován za muže, ale vždy jen za chlapce. Chlapec pláče, muž skrývá bolest.“

⁷¹ Ezawantu: *Bakwetha* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.ezakwantu.com/Gallery%20Lister%20Hunter%20Photo%20Set%20A%20-%20Abakwetha.htm>

⁷² Pro lepší vizualizaci je možno shlédnout tato videa:

Xhosa male circumscision NG eografic documentary Youtube: *Male circumscision* [online].

[cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MkHk-h8GkeE>

Youtube: *To Become A Man – South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: <https://www.youtube.com/watch?v=az7QXMRaCgc>

Youtube: *Xhosa men don't look back* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: https://www.youtube.com/watch?v=iZcx_akfXe4

⁷³ Wordpress, Gbona: *Understanding Ulwaluko* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: <https://qbona.wordpress.com/2014/06/05/understanding-ulwaluko-male-circumcision/>

⁷⁴ Your dictionary: *Umkhwetha* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

z: <http://www.yourdictionary.com/umkhwetha>

- *Ndiyindoda!* „Jsem muž!“⁷⁵;
- *Inkwenkwe*⁷⁶ neobřezaný, „mokřý za ušima“, naivní, neznalý života;
- *Ho wela*⁷⁷ duchovní přechod;
- *Iingcibi*⁷⁸ tradiční „chirurg“. Tedy ten, co provádí samotný akt obřízky.

Je třeba zdůraznit, že žádný z těchto výrazů nespadá do kategorie „tajné terminologie“, která je odtajňována pouze úspěšným iniciantům.

5.3 Před rituálem

Samotný rituál začíná dlouho před samotnou obřízkou. Prvním krokem je rozhodnutí. To může přijít ze dvou zdrojů. Buďto dospívající chlapec sám přijde za svým otcem, nebo naopak otec přesvědčí chlapce, aby rituál podstoupil. Tímto je rituál oficiálně zahájen.

Samotné přípravy začínají tím, že otec inicianta se setká s jeho blízkou rodinou (mužskou stranou) a informuje je o tomto rozhodnutí. Tuto fázi nazývají „readiness“, což lze překládat jako připravenost, ale i ochotu. Tito muži následně prodiskutují, zda byly dodrženy všechny rituální tradice, jako je zkonzultování iniciantova zdravotního stavu a potvrzení jeho věku⁷⁹. Následuje rituální obětování kozy (*imbeleko*).

Poté přichází proces zvaný *uku gawula*, kdy muži z klanu vysekají stromy a keře ve zvolené oblasti, kde má dojít k iniciaci. Ženy vyčistí oblast od travin a následuje stavba chýše (*ibhoma*)⁸⁰. K tomuto obvykle dochází den před rituálem, někdy i v den rituálu.

V režii rodiny inicianta je taktéž výběr školy, „chirurga“, informátora a ošetřovatele/průvodce.

⁷⁵ Výkřik, který provází obřízku, specificky „the cut“.

⁷⁶ Tripod: *Xhosa words translated into English for beginners* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://sabelo.tripod.com/dictionary.htm>

⁷⁷ South African Government: *Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.gov.za/documents/report-public-hearings-male-initiation-schools-south-africa-2010> s. 1.

⁷⁸ Researchgate: *Rationalization of the Indigenous Male Circumcision as a Sacred Religious Custom Health believes of Xhosa Men in South Africa* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/26656437_Rationalization_of_Indigenous_Male_Circumcision_as_a_Sacred_Religious_Custom_Health_Beliefs_of_Xhosa_Men_in_South_Africa s. 400

⁷⁹ Tamtéž s. 399.

⁸⁰ Chýše se liší v provedení. Tradiční jsou z přírodních materiálů, novodobé jsou často z igelitu.

5.4 V den rituálu

V den samotného rituálu je chlapec zcela vysvlečen a zahalen do pokrývky (*unotolo*). Je taktéž obětována další koza, ze které chlapec pojí masa a poté odchází do vybrané iniciační školy. Je na samotné rodině, jakou si vybere denní dobu, někteří upřednostňují ranní hodiny, jiní odpoledne. Po celou dobu probíhá silně karnevalově podbarvená atmosféra, nervy pracují a chlapec zpívá kultovní píseň „*Somagwaza*“⁸¹, která ho má nabudit, aby si uvědomil pravou podstatu kroku, který hodlá podstoupit – přerod z chlapce v muže.

Následně přichází okamžik, kdy je chlapec odveden do buše a setkává se s rituálním obřezávačem (*ingcibi*), který provádí zákrok. Zákrok jako takový netrvá dlouho, naopak jde o velmi rychlou proceduru, která je následována pomazáním chlapce bílým blátem, což značí jeho odlišnost od ostatních. Ani chlapec, ani muž. Vyrazil na cestu k mužství, opustil dětství (*umkhwetha*).

Než se chlapec dokáže vzpamatovat z momentálního chaosu, všichni odcházejí a zůstává jen on a jeho spirituální průvodce (*ikhankatha*). Tento člověk následující den očistí chlapcův obličej od bláta a natře ho jinou, bílou směsí (*ingceke*). Toto je člověk, který ho provede rituálem a převede na druhou stranu; na stranu, na které již bude plnohodnotným mužem.

Touto dobou bývá chlapec již unaven, často i zmaten a uvědomující si tíživý pocit samoty. Má sice svého průvodce, ale ten je pro něj cizím člověkem, který navíc dělí svůj čas mezi všechny inicianty. První dny a týdny (dle rychlosti hojení) jsou věnovány času trávenému v separaci od všech, což iniciantovi umožní se spirituálně soustředit na sama sebe a jeho přerod v muže.

Proces hojení jeho rány je důležitou tělesnou i spirituální součástí iniciačního procesu. V případě, že se rána nehojí dle očekávání, je toto připisováno dvěma možným důvodům. Oba tyto důvody reflektují Xhosa víru, že hojení penisu je spojeno se spirituální čistotou. První důvod se váže na samotného inicianta a jeho sexuální spirituální (ne)čistotu. V tomto případě se za ním vydávají kmenové autority, které mu promlouvají do duše, a pokud se iniciant začne dostatečně kát, jeho rány budou

---

⁸¹ Smithstonians Folkways: *Bantu choral folk songs* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.folkways.si.edu/the-song-swappers-and-pete-seeger/somagwaza-boys-initiation/world/music/track/smithsonian>

okamžitě zhojeny. Druhý důvod se váže na čistotu jeho jídla. Jídlo je připravováno jeho rodinou a za přísných pravidel. Musí být pořízeno úplně nové nádobí na vaření i a na stolování. Toto nádobí nesmí používat nikdo jiný. Člověk, který jídlo připravuje, musí být dívka, která se po celou dobu iniciantova hojení nesmí oddávat žádným sexuálním praktikám.⁸²

Iniciant pocítuje i tíhu úkolu, na cestu za jehož splněním se vydal. Nezklamát a dokázat, že si opravdu zaslouží být mužem dle vnímání Xhosa tradic. Toto je pro něj velkým břemenem. Velmi často se iniciant potýká s pochybnostmi o sobě samém, ale i tom, zda tento rituál vůbec přežije a vyjde z něj, jako plnohodnotný muž.⁸³ Tyto pocity jsou cíleně umocňovány skutečností, že chlapec nesmí první dny/týdny opouštět svou chýši a je odkázán pouze na své myšlenkové pochody. Od těchto úvah ho odvádí pouze pomyslení na žízeň. Iniciant nesmí pít, aby se omezilo močení a rána zůstala co nejvíce v suchu, čímž se omezí možná infekce.

5.5 Po obřizce

To, čemu se chlapec má tou dobou naučit, je především odhodlanost, vytrvalost a trpělivost. Má si uvědomit, že mužství není pro kohokoliv, jen pro silné jedince. Tuto skutečnost podporuje i fakt, že chlapec celý týden nesmí pít a může jíst jen kukuřici zpracovanou určitým způsobem.

Po týdnu se obětuje další koza/ovce (*ukojisa*) a chlapec nejenže smí jíst a pít (naopak musí, aby nabral zpět sílu), ale může se i setkávat s chlapci z okolních chýší, kteří procházejí stejnou zkušeností.

Toto je doba, kdy se chlapec učí být mužem z praktického hlediska – starat se o oheň i sama sebe a poradit si v nečekaných situacích. Je vzděláván v otázkách vztahů a sňatků, ale třeba i v odpovědnosti za rodinu a zaměstnání. Učí se přijímat

---

⁸² Tzv. informant, tedy člověk, který funguje jako prostředek komunikace mezi iniciantem a jeho rodinou vždy zdurazňuje, že: „There will be no healing of the wound if the food for the initiate is cooked by a bitch.“

⁸³ Researchgate: *Peri-rite psychological issues faced by newly initiated traditionally circumcised South African Xhosa men* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/244833018_Peri-rite_psychological_issues_faced_by_newly_initiated_traditionally_circumcised_South_African_Xhosa_men

zodpovědnost za své činy a činit zásadní rozhodnutí týkající se nejen jeho samotného, ale i jeho komunity. Dříve byl učen lovu.⁸⁴

Tento proces může trvat v novodobé podobě cca 3-6 týdnů, ale jsou známy i případy z historie, kdy tento proces trval i 6 měsíců. Po tuto dobu má iniciant možnost se stýkat s lidmi mimo samotný iniciační rituál, ale jsou zde jasná omezení. Nesmí přijít do styku například s muži, kteří nedávno prošli stejným rituálem, nebo muži, kteří byli sexuálně aktivní v době iniciantova rituálu. Další omezení se týkají starých žen a mladých dívek, kde kontakt sice není zakázán, ale inicianti mají instrukce se před těmito ženami plně zahalovat. Obě zmíněná tabu mají v Xhosa tradici negativní vliv na hojení obřízkových ran.⁸⁵

Následně chlapec projde prohlídkou u léčitele (*ikhankatha*) a pokud ten uzná, že je chlapec fyzicky v pořádku, chlapec se vrací domů. Je mužem. Před návratem ho ještě čeká ceremoniální koupel a pomazání tukem. Při odchodu z iniciační oblasti se chlapci nesmí otočit zpět směrem k jejich chatrčím. V některých případech se tyto dokonce pálí, ale celkově tento odchod symbolizuje konec jejich dětství.

5.6 Návrat domů

Doma inicianta čeká uvítací ceremonie (*umgidi*), kdy je chlapec již nazýván „nový muž“ (*ikrwala*) a projde obřadem, kdy se s ním starší muži dělí o rady a moudra (*uku yalwa kwe krwala*). Následně je *ikrwala* odveden do míst, která se nazývají „maják“ (*indlu ye sbane*) a tam tráví čas s radou starších, kteří se mu snaží předat veškeré informace o životě, muž muži. Jde o radostnou událost plnou zpěvu a tance.

Ač je touto dobou *ikrwala* již značně znaven, stále ještě přichází další ceremonie, které se ujímají ženy (*amabele*). Jde o radostné vítání svých synů a jde často o obřad silně emotivní. A ještě pořád není oslavám konec. Následujícího den chlapec dostane nové oblečení (většinou v zemitých barvách). Transformace z chlapce na muže je tímto završena.

---

⁸⁴ Researchgate: *Rationalization of Indigenous Male Circumcision as a Sacred Religious Custom: Health Beliefs of Xhosa Men in South Africa* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/26656437_Rationalization_of_Indigenous_Male_Circumcision_as_a_Sacred_Religious_Custom_Health_Beliefs_of_Xhosa_Men_in_South_Africa s.40

⁸⁵ Tatáž s. 400.

Celý iniciační obřad je velkou oslavou a největší událostí v životě Xhosa muže a každý Xhosa muž potvrdí, že po absolvování této zkoušky hrdě a rád prohlásí „*ku mandi ubayi ndoda yakwa Xhosa*“, čili „*je hezké býti Xhosa mužem*.“⁸⁶ Bez této ceremonie není iniciační rituál dokončen.

Obrázek 7: Příprava na rituální „řez“

Zdroj: Ezakwantu

---

⁸⁶ Wordpress, Gbona: *Understanding Ulwaluko* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://qbona.wordpress.com/2014/06/05/understanding-ulwaluko-male-circumcision/>

Obrázek 8: Okamžik po provedení rituální obřizky

Zdroj: Ezakwantu

**Obrázek 9: Inicianti v rámci hojení a „přerodu“ v muže. Jasně zřetelné prvky
communitas**

Zdroj: Ezakwantu

Obrázek 10: Ukázka úspěšně zhojených penisů

Zdroj: Ezakwantu

5.7 Problémy doprovázející rituál

Problémů vyplývajících z absolvování rituálu je hned několik. Prvním z nich je skutečnost, že i v případě, že Xhosa chlapec chce projít legální iniciační školou a lze předpokládat i bezpečně vedeným rituálem, může nastat překážka v podobě vedení střední školy nebo univerzity a následných sankcí za zmeškanou výuku, což v nejednom případě již vyústilo až ve vyloučení ze školy.⁸⁷ Iniciační rituál se odehrává tradičně v červenci a prosinci, a to má v dnešní době jeden hlavní důvod. Toto je období delších školních prázdnin⁸⁸ a iniciant nezmešká tolik výuky, jako by zameškal v jiných termínech. Z kulturního hlediska je zajímavé, že jak vzdělávací systém, tak tento iniciační rituál se snaží o to samé, a to převést chlapce do dospělosti. I přes jednotný záměr dochází příležitostně k nesouladu a nepochopení ze strany škol. To lze přičítat i faktu, že ostatní studenti, kteří nepocházejí z Xhosa kmene tato privilegia

---

⁸⁷ SABC: *Pupil expelled for undergoing the traditional Xhosa circumcision* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TmkNnZK2d28>

⁸⁸ Prosinec – letní prázdniny; červenec – pololetní.

(omluvená absence ze studia) nemají a je zde možnost, že je na školy kladen nátlak v rámci multikulturní a multikmenové společnosti.

Další problém plynoucí z iniciační obřízky je podstatně závažnější. Ne každý chlapec, který tuto zkoušku absolvuje, může hrdě prohlásit, že je mužem. Ne každý z absolventů tuto zkoušku přežije a i ti, kteří jí přežijí, jsou nezřídka postiženi. Je totiž nutno zdůraznit, že vyhledávání lékařské pomoci v mezidobí po obřízce, ale ještě před návratem domů, je považováno za nemужné a celý rituál by tímto byl zmařen.

Nejčastější důvody k vyhledání lékařské pomoci jsou (krom dehydratace) infekce, špatně provedená obřízka a následná špatná péče.⁸⁹ Je velmi složité dostatečně přiblížit, nakolik je tento rituál pro Xhosa kmen důležitý a stejně tak je velmi těžké pochopit, kam až jsou inicianti ochotni zajít za účelem úspěšně dokonání rituálu. Pro ilustraci zde vkládám ukázky některých situací, které se nakonec bez lékařského zákroku neobešly. V mnoha případech však již bylo příliš pozdě pro inicianta, který přišel o mužství nejen v metaforickém smyslu, ale i doslovném.

Obrázek 11: Ukázka správně ošetřené rány

---

⁸⁹ Ulwaluko: *Traditional circumcision and initiation into manhood* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://ulwaluko.co.za/Downloads_files/Manual_ENG.pdf

Zdroj: Ulwaluko

Obrázek 12: Ukázka špatně ošetřené rány

Zdroj: Ulwaluko

Loss of the glans following dry gangrene, caused by tight bandaging. Day 16, 37, and 52.

Obrázek 13: Názorná ukázka suché gangrény zapříčiněné příliš pevným obvázáním. Jako důsledek iniciant přišel o žalud penisu

Zdroj: Ulwalukoj

Loss of the penis following dry gangrene, caused by tight bandaging. Day 15, 33, and 59.

Obrázek 14: Další ukázka suché gangrény zapříčiněné příliš pevným obvázáním. Iniciant přišel o celý penis

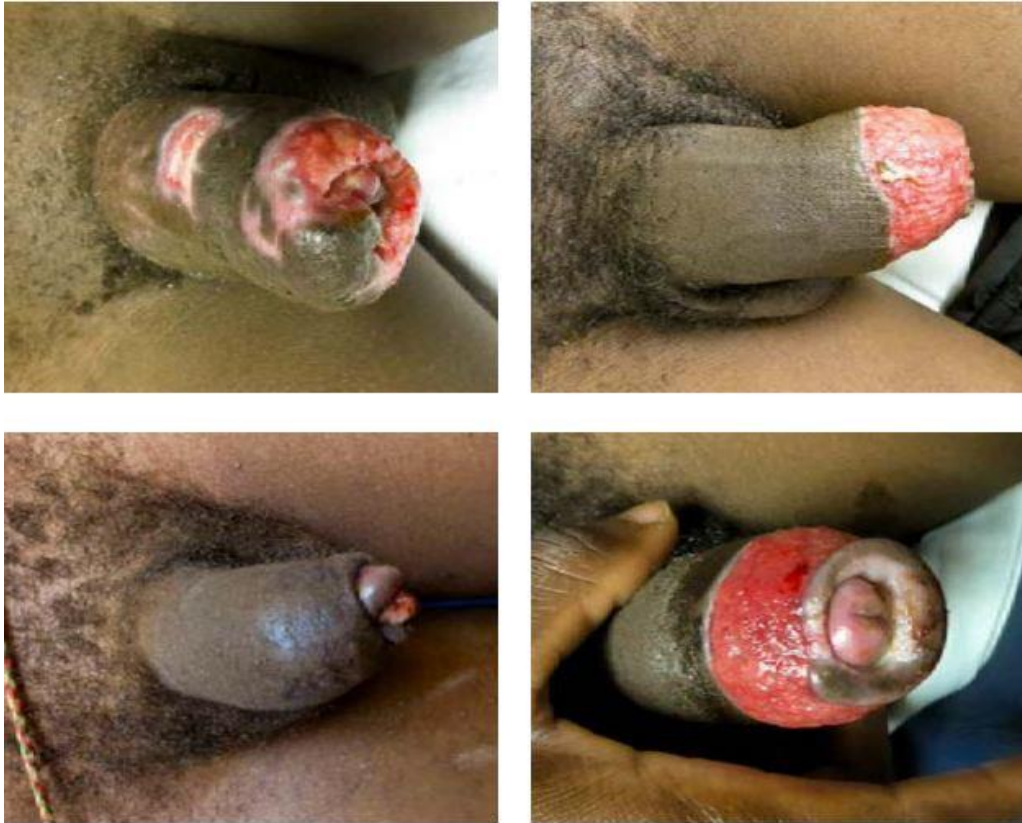
Zdroj: Ulwaluko

Wet gangrene of the penis. Day 15 and 22; lost penis eventually.

Obrázek 15: Tzv. mokrá gangréna zachycená v různých stádiích. Iniciantův penis se nepodařilo zachránit

Zdroj: Ulwaluko

Excision of too little skin leaves the glans partially covered.

Obrázek 16: Příklad nedostatečného odstranění předkožky, která nadále zakrývá žalud penisu

Zdroj: Ulwaluko

Excision of too much skin creates large wound defects (which take a long time to heal and are more likely to become infected).

Obrázek 17: Příklad excesivního odstranění předkožky, kdy vzniká velká rána, která se déle hojí a je náchylná k infekci

Zdroj: Ulwaluko

Obrázek 18: Mírný zánět pod tradičním bylinným zábalem

Zdroj: Ulwaluko

5.8 Statistiky

V roce 2010 byla zveřejněna rozsáhlá studie, vypracovaná vládní komisí pro podporu a na ochranu práv kulturních, náboženských a jazykových komunit. Studie vyšla pod názvem *Report on public hearing on male initiation schools in South Africa* a věnuje se detailně problémům ilegálních iniciačních škol a následného dopadu na zdraví jihoafrické populace.

Níže se lze seznámit s několika málo statistikami, které zpráva zveřejnila⁹⁰. Je zde patrné, že se společnost snaží eliminovat nelegální praktiky (školy) a následně trestat viníky, ale jde o proces velmi pomalý a zdlouhavý. Všudypřítomná korupce taktéž není nápomocným elementem v tomto boji. Nelegální školou je myšlena „škola“, která nepožaduje po chlapcích zdravotní potvrzení způsobilosti podstoupit tradiční obřízku a jejíž „chirurgové“ neprošli praxí požadovanou státem.⁹¹ Bohužel

---

⁹⁰ South African Government: *Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.gov.za/documents/report-public-hearings-male-initiation-schools-south-africa-2010> s. 39.

⁹¹ The guardian: *South Africa initiation schools: botched circumcisions, kidnap and death threats* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné

právní systém momentálně nijak nepostihuje ilegální školy. Může zakročit pouze v případě hlášených zranění nebo úmrtí. Nová legislativa ohledně postihu nelegálních iniciačních škol je připravována.⁹²

Tato statistika pochází z vládní studie a uvádí počet zemřelých iniciantů. Je zde zveřejněn věk inicianta, oblast, ve které došlo k iniciaci a důvod úmrtí. Jak je patrné, nejčastějším důvodem úmrtí byla otrava krve. Lze předpokládat, že z nedostatečné hygieny při a po zákroku.

Tabulka 1: Statistika příčin úmrtí

SUB-DISTRICT	AGE	AREA	PROVISIONAL DIAGNOSIS
ELUNDINI	19 years	Tsitsana Loc Mt Fletcher (Khohlombeni Qumbu	Jaundice & Gangrenous Penis
	18 years	Matatiele; lodge @ Dengwana	Asthma Attack
KSD	17YRS	eJojweni, Mqanduli	
	17YRS	eNgcengane Mtata	
	18YRS	eWaterfall	dehydration, septicaemia, pneumonia
Qaukeni	18yrs	Mbongweni admin area Bizana	Septicaemia
Lukhanji	19yrs	Machibini village	Thirst, loss of energy and loss of appetite
Emalahleni	19 years	Glen Grey	Septic Circumcision
	22yrs	Cacadu location	dehydration
NMM- P.E	26yrs	Newbrigton	dyspnoea, treatment failure
Mnquma	20 years	Thanga Village, Butterworth	Septic Circumcision
Intsika Yethu	18 years	Cotho Village	Septicaemia
	19 years,	Sikhobeni village Cofimvaba	Dehydration

Zdroj: Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010

z: <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/sep/25/south-africa-initiation-schools-botched-circumcisions-kidnap-death-threats>

⁹² Tamtůž.

Tato statistika, která pochází ze stejné vládní studie jako předchozí tabulka, zveřejňuje počet hospitalizací, amputací (penis), úmrtí, porovnání počtu legálních a ilegálních iniciačních škol a následných zatčení. První tři kategorie jsou zveřejněny na základě lékařských záznamů. Ve studii není uveden zdroj týkající se dat legálních a ilegálních škol.⁹³

Tabulka 2: Statistika shrnující počet lékařských zásahů, úmrtí a amputací.

COMPARISON TABLE FROM JUNE 2006- TO DECEMBER- 2010

YEAR	HOSPITAL ADMISSIONS	AMPUTATIONS	INITIATES DEATHS	LEGAL INITIATES	ILLEGAL INITIATES	ARREST
June 06	288	5	26	3470	285	
Dec - 06	512	7	32	11243	708	
2007 JUNE	329	41	24	12563	1460	
2007 DECEMBER	311	11	8	33005	1327	

Zdroj: Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010

⁹³ South African Government: *Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.gov.za/documents/report-public-hearings-male-initiation-schools-south-africa-2010> s. 39-40.

Tabulka 3: Pokračování tabulky č. 2

YEAR	HOSPITAL ADMISSIONS	AMPUTATIONS	INITIATES DEATHS	LEGAL INITIATES	ILLEGAL INITIATES	ARREST
MARCH 2008	18	NIL	5	241	152	2
2008 JUNE	352	11	24	14741	1694	49
2008 DEC	267	NIL	5	40290	553	23
June -09	461	47	55	17538	2470	29
Dec -09	252	2	36	39581	896	9
June -10	389	22	41	18450	1429	12
December	98	Not known yet	13	Not known yet	Not known yet	Not known yet
TOTALS	3277	146	269	191122	10974	124

Zdroj: Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010

6 Možnosti bezpečně vedené obřízky

Jak již bylo již zmiňováno, tradičně by mělo k obřízce dojít za specifických podmínek, které jsou kulturně stanoveny a většinou prověřeny časem. Na tento rituál se však váže více prvků, než jen samotný chirurgický zákrok. Společenský tlak na podstoupení tohoto přechodového rituálu je neustále umocňován faktem, že se angažují charismatické a vůdčí osobnosti v rámci nativních klanů, které podporují tento tradiční rituál. Toho je důkazem například nedávno zachycená nahrávka s Králem Zanozuko Tyelovuyo Sigcau Mpondo (Xhosa), který nazývá Krále Goodwill Zwelithini (Zulu) Inkwenkwe (neobřezaný) a jeho syny Amakhwenkwe (lékařsky obřezaný). Obojí je nejen považováno za projev pohrdání, ale taktéž to ilustruje společenský tlak tento rituál doprovázející.⁹⁴ Xhosa král se ani na chvíli nepozastavil nad skutečností, že Zulu kmen tuto tradici nedrží již déle než 200 let. Xhosa nejsou jediným Jihoafrickým kmenem, který podstupuje rituální obřízku, ale je jediným kmenem, kde se na tento rituál váže velké množství tabu, které jsou důvodem častého ublížení na zdraví, nebo jsou i důvodem úmrtí iniciantů. Xhosa velmi často tento svůj rituál používají za účelem podtržení vlastní identity vymezováním se vůči jiným kmenům, nejčastěji právě proti Zulu. President Jacob Zuma tyto nářky veřejně ignoroval.

S ohledem na zde uvedené je dnes těžké si představit, že by se situace někdy obrátila do takového extrému, že by obřízka vedená ve sterilním prostředí byla považována za adekvátní k naplnění podstaty rituálu. Lze však zaznamenat, že na rigiditu dodržování tohoto rituálu má určitý vliv i prostředí, v němž iniciant žije. Nelze tvrdit, že v určitých oblastech jsou k vidění pouze rigidní přístupy a v jiných uvolněné, ale můžeme zaznamenat určitý stupeň rozmělněnosti tohoto rituálu ve velkoměstech, například v Johannesburgu.

Vedla jsem osobně rozhovor s matkou z kmene Xhosa, která se mi svěřila s dilematem týkajícím se iniciace jejího syna. Měla strach o jeho zdraví při podstoupení rituálu tradičním způsobem. Nakonec se rozhodla nechat syna obřezat na klinice. Na otázku, proč ho tedy nenechala neobřezaného, odpověděla, že se v jejich

---

⁹⁴ IOL: *Royal family says sorry to Zuma, Zwelithini* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.iol.co.za/news/politics/royal-family-says-sorry-to-zuma-zwelithini-1.1895641>

oblasti⁹⁵ pohybovali muži, kteří násilně prováděli inspekci chlapeckých genitálií a neobřezané chlapce unášeli a jejich rodiny následně vydírali. Podle jejího úsudku je schopná svého syna ochránit lékařsky obřezaného, protože tito kriminálníci většinou nerozeznají tradiční obřízku od lékařsky provedené, tzn. sami nejsou schopni používat „tajný jazyk“, který je odtajněn úspěšným iniciantům atd.⁹⁶

Její svědectví nám umožňuje vhléd do dalších změn. Je z něj zřejmé, že rozhodnutí týkající se jejího syna činila sama, což už je samo o sobě v rozporu s tradičním pojetím této tradice, kdy chlapec oslovuje svého otce nebo otcovskou autoritu, případně je jí oslovován. Dále je jasná absence komunity v jejím rozhodnutí, což je také v rozporu. Komunita má hrát naprosto základní roli v tomto iniciačním rituálu.

Dle tohoto svědectví lze soudit, že je patrný jistý posun ve vnímání lékařsky vedené obřízky, ale nelze činit na jeho základě žádné exaktní závěry, protože jde o ojedinělý vzorek a je zde příliš mnoho variabilit k analýze. Například oblast, socio-ekonomické podmínky inicianta, osobní zkušenost atd.

O posunu ve snaze dostat lékařsky vedenou obřízku do podvědomí lidí jakožto možný kompromis, mluví i tato fotografie z mého vlastního fotoarchivu; byla pořízena 10. 2. 2016 paní B. C. v Johannesburgu. Jde o nabídku obřízky zdarma, na registrované klinice⁹⁷ pro chlapce ve věku nad 10 let.⁹⁸ Dle názvu kliniky je zřejmé, že jde o zařízení pro nativní Jihoafričany. Zákrok je sponzorován organizacemi USAID a CHAPS.

---

⁹⁵ Oblast pod jménem Parys – Sowetanlive: *Parys – a town with bad taste* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sowetanlive.co.za/news/2012/01/27/parys---a-town-with-bad-taste>

⁹⁶The guardian: *South Africa initiation schools: botched circumcisions, kidnap and death threats* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/sep/25/south-africa-initiation-schools-botched-circumcisions-kidnap-death-threats>

⁹⁷ Dr. Maphisa and partners: *Forms and price list* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.drmaphisaandpartners.com/content/page/download-forms>
http://www.drmaphisaandpartners.com/uploads/files/Services_Price_List_1.pdf

⁹⁸ Tamtéž.

Obrázek 19: Reklama na lékařsky vedenou obřízku

Zdroj: Soukromý archív

Jihoafrická republika je zemí třetího světa, která navíc mnoho let žila v umělém vakuu apartheidu. Historicky vzato jde o zemi velmi mladou, která si prošla krvavou kolonizací a nejděním válečným konfliktem. Toto všechno se ještě plynule propojuje s neustálým „bojem“ mezi nativními obyvateli, kteří se sami často historicky vzájemně nemají příliš v oblibě, ale souzní v nenávisti vůči bělochům a přistěhovalcům z jiných afrických zemí. Je nutno poznamenat, že tato (často vzájemná) animosita je smutným dědictvím především apartheidu, ale bohužel ani po jeho pádu zatím nedošlo k dlouhodobějšímu zklidnění, které se – možná naivně – očekávalo. Kulturně

je tato země velmi pestrá a Jihoafrická republika je i proto známá jako tzv. Rainbow nation (duhový národ). Díky kulturní a náboženské rozmanitosti není překvapující, že mnoho kulturních vzorců či hodnotových systémů se velmi liší od kulturních vzorců a hodnotových systémů evropských, ač JAR byla dlouhá léta britskou kolonií.

V této zemi si lidé udržují své kulturní a spirituální dědictví a zároveň se snaží převzít i prvky západní civilizace. To vše často vyústí v hybridní formu původně vyznávaných hodnot a tradic.

Jednou z tradic, kterou nativní Afričané z kmene Xhosa dodnes aktivně udržují, je podstoupení iniciačního rituálu obřízky. Tento rituál značí přechod z jedné společenské role do jiné. Jde o nabytí nové identity, identity muže. Z provedených výzkumů je zřejmé, že rituály mají své silné opodstatnění v udržování rovnováhy ve společnosti. Přes dočasný a strukturovaný chaos se společnost udržuje ve stabilitě.

Samotní Xhosa chlapci si tento rituál nezdídko dobrovolně udržují a jeho podstoupení se těší velké prestiži. Tento rituál se dokonce přesunul do nové roviny, kdy si mladí Xhosa chlapci sami o jeho podstoupení říkají: „We are happy if (the boy) wants to be circumcised... Nowadays boys want it, we on the other hand did not like it... I did not want to be circumcised, I was forced, but they want it, well, if he likes it we are happy parents.“⁹⁹

Tento iniciační rituál lze tedy klasifikovat jako kladný prvek v rámci dynamické společnosti. Otázkou však zůstává jeho provedení. Například Jan Bílý poukazuje na potřebu podstoupení nebezpečí a i připuštění možnost zranění (až smrti, byť pomyslné) v rámci přechodového rituálu. Otázkou je jen hranice.

V Jihoafrické republice v krátkém čase opět nastane zimní období¹⁰⁰ a to je právě čas iniciační obřízky¹⁰¹. Blíží se tedy opět i čas široké medializace tohoto rituálu. S železnou pravidelností jsou v tisku, televizi i na internetu zmiňována vysoká čísla nových iniciantů, kteří přišli v rámci tohoto rituálu o penis, zdraví, nebo přímo život.¹⁰²

---

⁹⁹ Researchgate: *Rationalization of the Indigenous Male Circumcision as a Sacred Religious Custom Health believes of Xhosa Men in South Africa* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/26656437_Rationalization_of_Indigenous_Male_Circumcision_as_a_Sacred_Religious_Custom_Health_Beliefs_of_Xhosa_Men_in_South_Africa s. 399

¹⁰⁰ Doba evropského léta.

¹⁰¹ Druhým upřednostňovaným obdobím je prosinec.

¹⁰² Většinu případů úmrtí, či fyzické újmy lze spojit s ilegálními školami, kde dochází i k porušování vlastních kulturních tabu. Byla zaznamenána svědectví násilí vůči iniciantům, neadekvátní průprava

Historicky je tento rituál úspěšně dokonán pouze tehdy, pokud k obřezání dojde tradičně a ne v lékařském prostředí. Proti tomuto se začíná zdvíhat vlna nevole z řad aktivistických hnutí, která se snaží tento rituál přesunout do bezpečnějšího, což znamená sterilního prostředí. Je velmi těžké dojít k nějakému definitivnímu závěru, zda se toto někdy podaří a zda by se to vůbec podařit mělo. Zda je žádoucí z tohoto rituálu odejmout veškerou bolest, nepohodlí a prvek nebezpečí. Bude takový iniciační rituál nadále iniciačním rituálem, který má oddělit zrna od plev, když jeho absolvování nebude po iniciantovi vyžadovat žádnou tělesnou nebo duševní oběť?

Velká nevole vůči tomuto rituálu se zvedá od Jihoafrických žen¹⁰³. Ty sice chápou tento rituál a jeho potřebu, ale jsou to ony, na koho se zraněný a nemocný iniciant následně obrací o pomoc.¹⁰⁴ Ony však jsou i jedním z možných důvodů, proč se rituál do nemocničního a tedy sterilního prostředí dosud nepřesunul. Chlapec se v procesu iniciace na muže potýká s mnoha tabu. Jedním z nich je kontakt s „nečistou“ ženou, navíc úplně cizí. Tímto se jeho rituál stává neplatným a možnost na nápravu neexistuje. Dalším tabu, bránícím přesunu do lékařského prostředí, je zásah západní medicíny jako takový. Tradiční iniciace si vyžaduje proceduru bez anestetik, bolest tisících léků a chemických antiseptik.

JAR se mění doslova ze dne na den. Je nezbytné hledat a prohlubovat dialog mezi tradicí a bezpečností iniciantů. To si žádá velký respekt jak ze strany lékařského personálu, tak snahu o udržování komunikace a dialogu ze strany Xhosa autorit.

Možným řešením pro Jihoafrickou republiku by mohl být graduální posun, kdy by se iniciační školy doplnily o zdravotníky, kteří by vykonávali dohled nad čistotou provádění obřízky a poskytovali následnou péči v případě potřeby. Pochopitelně v co největším souladu s tradičními prvky tohoto rituálu a v tradičním prostředí. V rámci tohoto řešení se objevily i návrhy na používání pomůcky zvané Tara KLamp¹⁰⁵, což bylo přijato s nedůvěrou a v podstatě okamžitě odmítnuto. Stejně jako

---

na mužství v rámci rituálu, porušování pravidel, kdo smí a nesmí přijít s iniciantem do styku a v neposlední řadě nerozeznání potřeby poskytnout iniciantovi tekutiny, případně převázat rány, aby nedocházelo k fatálnímu zaškrfování penisu.

¹⁰³ Tyto ženy jsou často lékařsky vzdělané a mají s dehydratací, gangrénou, amputací penisu a sepsí osobní zkušenost.

¹⁰⁴ Jako na matky, nebo lékařský personál.

¹⁰⁵ Jde o patentovaný nástroj navržený za účelem sterilní a bezpečné obřízky. Jde o plastový prsteneček na jedno použití, který lze bezpečně použít i mimo zdravotnické zařízení. Tara KLamp: *Tara KLamp* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://taraklampafrika.com/>

snaha o zavedení normy, aby každý iniciant byl obřezán nástrojem na jedno použití. Toto je v přímém rozporu s tradičním prováděním obřízky, kdy „chirurg“ používá opakovaně jeden a ten samý nástroj, což je v dnešní době šíření HIV/AIDS o to více nebezpečné.¹⁰⁶

Dalším řešením by bylo úplné přesunutí obřízky do lékařského prostředí. Toto řešení v sobě však skrývá nebezpečí úplného odklonu od tohoto rituálu, neboť mnoho hrdosti se váže na ono „barbarské“ provedení, kde se klade důraz na jednotlivcovu statečnost při prožívání bolesti a následný pobyt v divočině, přičemž onu pomyslnou smrt a znovuzrození si lze jen těžko představit v lékařském prostředí za použití anestetik, stejně jako onu nezbytnou spirituální cestu. Tímto by se také potenciálně rychle vymazal rozdíl mezi tradiční a lékařskou obřízkou, vzhledem k neověřitelnosti, a tudíž by klesla prestiž celého tohoto rituálu a tím i jeho postavení a zejména funkce ve společnosti.

Poslední možností je, že tento rituál i nadále setrvá ve verzi, v jaké se nachází momentálně. Zákony, které by postihovaly ilegální školy, a to nejen v přímých případech úmrtí, ale i v případech poškození na zdraví iniciantům, jsou zatím pouze v projednávání. V roce 2001 byl sice vydán *The Application of Health Standards in Traditional Circumcision Act*, který se zabývá směrnicemi týkajícími se obřízky, ale již příliš neřeší postih¹⁰⁷.

Z nasbíraných dat lze vyvodit, že legální a seriózní iniciační školy mají velkou úspěšnost v poskytování bezpečně provedeného rituálu a jedním z řešení by mohla být i státní dotace těmto školám a z toho plynoucí dostupnost těchto škol v rámci širší a zejména chudší veřejnosti. Je nutno brát i v potaz, že ač tradičně se komunita na iniciačním rituálu podílí a iniciantovi pomáhá projít co nejsérióznější školou, existuje i určité procento iniciantů, kteří pocházejí z patologického prostředí a žádnou pomoc, spirituální ani finanční od své rodiny a komunity nemohou očekávat. I v jejich případě by bylo přínosné seriózní školy finančně zpřístupnit.

V tuto chvíli nelze další vývoj předvídat, protože se váže na velké množství změn, které nelze předem odhadnout, jako například z jakého kmene bude příští

---

¹⁰⁶ Zkušený „chirurg“ desinfikuje nástroj po každém použití nastříkáním desinfekce a otřením čistou papírovou utěrkou. Tento způsob sice nevyhovuje západním směrnicím, ale ve zkušených rukou se zdá být tento způsob desinfekce efektivní.

¹⁰⁷ Tento dokument má v sobě začleněny určité postihy, ale v kombinaci s váhou kulturního zatížení tohoto rituálu k postihům prakticky nedochází.

prezident nebo ministr zdravotnictví, či jak bude nadále pokračovat kampaň o plošnou obřízku nativních Jihoafričanů z důvodů snížení rizika nákazy HIV. Politická, ekonomická a společenská situace se mění doslova před očima a lze jen doufat, že se Jihoafrické republiky podaří nalézt rovnováhu mezi udržení si kulturně důležitých rituálů, jako je iniciační obřízka a umožněním jejich absolvování s minimalizovaným rizikem těžkého ublížení na zdraví, nebo přímo úmrtí. Toto je do značné míry i v rukou zdravotníků a zdravotnických představitelů upřednostňující MMC (medical male circumcision) a představitelů kulturních hodnotových systémů v zemi. Tyto dva protipóly musí najít společnou řeč a prokázat vzájemný respekt, aby se dalo dojít k řešení, kdy budou zachovány tradice, ale nebude docházet k mutilacím a úmrtí.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se snažila o přiblížení kultury, tradic a rituálu Xhosa kmene v rámci post apartheidové společnosti v Jihoafrické republice. Práce je postavena na teoreticko-empirické analýze za použití odborné literatury, webových zdrojů a terénního výzkumu. Součástí terénního výzkumu jsou i dotazníky, ale díky limitacím plynoucím z povahy práce a dostupných prostředků je nutno tyto vnímat jen jako doplněk, nikoli svébytné sociologické šetření. Jde pouze o další možnost vzhledu do tématu, který zároveň poukazuje na antropologický fakt, že to, co lidé deklarují, a to, co v praxi dělají, se nemusí nutně shodovat. Kultura je složitý systém, který nelze jednoduše vysvětlit tím, co o něm říkají její členové.

Výzkumné cíle této práce byly stanoveny dva. Prvním výzkumným cílem bylo zhodnotit funkci a smysl rituální obřizky a vysvětlit, nakolik je nezbytným sociokulturním elementem k zachování rovnováhy v rámci Jihoafrické společnosti ve 21. století.

Na základě výzkumu jsem došla k závěru, že potenciál rituálu v Jihoafrické společnosti spočívá ve vytváření a udržování rovnováhy. Rituál propojuje jednotlivce do komunity a ta jim zpětnou vazbou skýtá útočiště, ať již fyzické, duchovní, spirituální, morální, nebo materiální. Rituál pěstuje společenské vazby.

Rituál iniciační obřizky v Jihoafrické republice u kmene Xhosa plní tedy stmelovací úlohu. Při dodržování tradičních postupů dochází k zapojení celé komunity, všechny generace svorně prožívají a účastní se tohoto přechodového rituálu a všichni se zároveň svorně spirituálně napojují na své předky. Komunita si touto spoluprací upevňuje vnitřní pouto. Všichni se snaží o pospolitou komunitu a komunita se zpětnou vazbou stará o své členy. V dnešní složité době je to právě tento prvek pospolitosti a pocitu sounáležitosti, který lidem přináší útočiště v obecném chaosu.

Pospolitost, plynoucí z tohoto rituálu, je momentálně bezesporu důležitým elementem stability mezi nativním obyvatelstvem Jihoafrické společnosti ve 21. století. Xhosa kmen je po Zulu největším kmenem v Jihoafrické republice a díky množství Xhosa lidu tvoří velkou část Jihoafrické populace. Z jejich řad vyšli již dva po apartheidoví prezidenti (Nelson Mandela a Thabo Mbeki) a jejich vztahy s ostatními kmeny jsou povětšinou korektní a klidné. Výjimku zpravidla tvoří politicky

podbarvené situace, kdy se představitelé kmene Xhosa cíleně snaží snížit hodnotu tvrzení oponenta poukázáním na jeho „nemužnost“, tedy neobřezanost. Pokud není oponent „mužem“, tak logicky je jeho názor méněcenný v porovnání s názorem „opravdového“, tedy iniciovaného muže. Ač tyto situace nejsou nikterak ojedinělé, tak zároveň nejsou zdrojem zásadních kmenových rozkolů v rámci JAR. Realitou zůstává, že v případě nutnosti tvorby politických aliancí zatím vždy spolehlivě dochází k účelovému spojení s cílem vytlačit strany snažící se o prosazování práv bílých Jihoafričanů.

JAR je tedy multikmenová a multikulturní společnost, v jejímž rámci kmen Xhosa nezdědka používá své iniciační obřizky k upevnění své vlastní identity a to zejména na politickém poli. Vymezuje se tímto vůči ostatním kmenům, zejména rivalitním Zulu. Avšak i ostatní kmeny mají své vnitřní mechanismy, které slouží k upevnění jejich vlastní identity. V rámci multikmenové JAR toto napomáhá k zajišťování rovnováhy ve společnosti. Iniciační obřizka kmene Xhosa tvoří významný prvek tohoto vnitřního systému.

Zachování podstaty rituálů (a to i přes určité problémy) má, spolu s dalším nativním kulturním dědictvím jihoafrické společnosti, možný potenciál přispět k etablování politicky, ekonomicky, společensky a kulturně prosperující společnosti.

Druhým výzkumným cílem bylo posoudit, nakolik je možno tento rituál přizpůsobit do podoby, kdy není ohroženo zdraví participantů, přičemž podstata této tradice zůstává nenarušena.

Po zhodnocení studovaných zdrojů jsem dospěla k závěru, že tento rituál je obestřen velkým množstvím tabu, která nelze od rituálu separovat, a jsou to zejména tato tabu, která brání přesunutí rituálu do lékařského prostředí, které by zaručilo naprostou bezpečnost inicianta. Tabu anestetik, absence bolest tlumících léků a antiseptik, spolu s fyzickým a psychickým vypětím je esence, kterou nelze od rituálu separovat. Výsledkem by nebyl již iniciační rituál, na jehož konci se rodí muž dle Xhosa tradic. Východisko vidím v pokračujícím dialogu mezi lékařsky vzdělanou veřejností a kmenovými autoritami ve snaze najít vzájemný kompromis, který by nebyl invazivní pro tento rituál.

Z výzkumu vyplynulo, že rozmanitost lokalit a různých sociálních vrstev, intimita prožitku a choulostivost tématu hrají velkou roli v názoru na podstupování i

průběh iniciační obřízky. Velmi patrné je to v odpovědích osobně sestaveného dotazníku, který vyplnili respondenti žijící v oblasti Gauteng, Johannesburgu. Jejich odpovědi naznačují uvolněnější přístup k tomuto rituálu. Naprotá většina dostupných studií je naopak stavěna na respondentech pocházejících z východokapské oblasti, která je domovem nejsilnější Xhosa komunity a tradice tento rituál udržují většinou v rigidnější podobě.¹⁰⁸

Můj osobní výzkumný závěr, vystavený na studiu zvolených zdrojů, sestavených dotazníků a vlastním zkušenosti je takový, že změn nelze dosáhnout za pomoci osamocených kroků, ale je potřeba změnit celkový náhled na problematiku. Začít je třeba již u samotných rodin iniciantů, kteří místo tradičních materiálů v podobě dřeva, hlíny a listí dnes používají ke stavbě chýší igelit. Takto postavená chýše velmi špatně reguluje vnitřní teplotu a při zimních iniciacích¹⁰⁹ dochází k extrémně nízkým teplotám uvnitř chýše a při letních iniciacích¹¹⁰ naopak teploty nekontrolovatelně stoupají, což se odráží v rychlejší dehydrataci inicianta. Bylo by vhodné seznámit rodiny iniciantů i s těmito fakty a lépe přizpůsobit stavbu chýší potřebám inicianta.

Spolu s chýší nabízející lepší termoregulační podmínky by bylo vhodné vzdělávat iingcibi.¹¹¹ Jejich edukací by potenciálně bylo možno eliminovat přenos HIV a žloutenky, ke kterým dochází díky neadekvátní sterilizaci tradičních nástrojů. Toto by sloužilo zároveň i jako prevence infekcí.

Stejnou intenzitu vzdělání by bylo vhodné zajistit i průvodcům/ošetřovatelům, kteří by byli tímto schopni zajistit adekvátní po-operační péči a mohli zabránit pozdnímu lékařskému zásahu v případě komplikací.¹¹² Vzdělávání těchto mužů nemusí nutně pramenit z lékařských zdrojů. Je statisticky prokázáno, že zkušené iingcibi mají téměř nulovou statistiku komplikací a od nich by bylo vhodné vzdělávání čerpat.¹¹³

---

¹⁰⁸ Z této oblasti pocházel i Nelson Mandela.

¹⁰⁹ Červenec.

¹¹⁰ Prosinec.

¹¹¹ Chirurgů.

¹¹² Tyto komplikace jsou převážně dehydratace a infekce.

¹¹³ Researchgate: *Traditional Male Circumcision: Ways to Prevent Deaths Due to Dehydration* [online]. [cit. 2016-04-27]. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/292676579_Traditional_Male_Circumcision_Ways_to_Prevent_Deaths_Due_to_Dehydration

Dalším krokem je nutnost transkulturní edukace lékařského personálu, který by se snažil vyjít, v rámci možností vstříc iniciantům, kteří potřebují lékařskou intervenci například tím, že by směřovali tyto pacienty mužskému personálu. Toto sice plně neřeší tabu kontaktu se sexuálně aktivním mužem v době procházení rituálem, ale toto tabu se vztahuje na hojení ran a v případě nutnosti lékařského zásahu je toto tabu v podstatě již bezpředmětné.

V neposlední řadě by bylo přínosné dořešit legislativu postihující nelegální iingcibi a nereseriozní školy. Za nutnou dále považuji podporu vlády, která by nabídla dotace seriozním iniciačním školám a učinila je dostupnými pro širokou veřejnost. Pokračovat by měl i dialog mezi zastánci lékařsky vedeného zákroku a Xhosa autoritami.

Seznam literatury

Knižní zdroje

- [1.] BÍLÝ, Jan. *Kruh mužů; přechodové rituály pro muže*. Praha: Synergie Publishing SE, 2012. ISBN:978-80-7370-204-5.
- [2.] BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9.
- [3.] ELIADE, Mircea. *Rites and symbols of initiation: the mysteries of birth and rebirth*. New York: Distributed in the U.S. by Continuum Pub. Group, c1994. ISBN 0882143581.
- [4.] KARLOVÁ, Jana. *Slavnosti a rituály jako zpráva o obrazu světa*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. ISBN 978-80-7465-076-5.
- [5.] LAWSON, E. *Náboženství Afriky: tradice v proměnách*. V čes. jaz. vyd. 1. Praha: Prostor, 1998. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-83-4.
- [6.] ROSS, Mandy. *Coming of age*. Chicago: Heinemann Library, c2004. ISBN 1403425116.
- [7.] ROSS, Mandy. *Naming ceremonies*. Chicago: Heinemann Library, c2004. ISBN 1403445974.
- [8.] SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie: (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0337-3.
- [9.] STEPHENSON, Bret. *From boys to men: spiritual rites of passage in an indulgent age*. Rochester, Vt.: Park Street Press, c2006. ISBN 1594771405.
- [10.] TAYLOR, Stephen. *Shaka's children: a history of the Zulu people*. London: HarperCollins, 1994. ISBN 0002551446.
- [11.] TURNER, Victor W. *The drums of affliction: a study of religious processes among the Ndembu of Zambia*. London: International African Institute, 1968. ISBN 0198231342.

- [12.] VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.
- [13.] VAN GENNEP, Arnold. *The rites of passage*. UK: Routledge and Kegan Paul Ltd, 1960, ISBN: 0-226-84849-3.
- [14.] WINDDRUM, Shakmah. *African initiations: rites of passage through the eyes of an initiate*. United States: S. Winddrum, c2005. ISBN 9781413460490.
- [15.] ZIMBARDO, Philip G a Nikita D COULOMBE. *Man (dis)connected: how technology has sabotaged what it means to be male*. First published. London: Rider, 2015. ISBN 978-1-84604-484-7.

Eletronické zdroje

- [16.] ANC: African National Congress [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.anc.org.za/show.php?id=206>
- [17.] Africa Check: *Do 80% of S. Africans regularly consult traditional healers? The claim is false* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://africacheck.org/reports/do-80-of-south-africans-regularly-consult-traditional-healers-the-claim-is-false/>
- [18.] BBC NEWS: *Life for South Africa's baby rapist* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/2153543.stm>
- [19.] BusinessTech: *How corrupt is South Africa?* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://businesstech.co.za/news/government/89380/how-corrupt-is-south-africa/>
- [20.] Countries and their culture: *Xhosa* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.everyculture.com/wc/Rwanda-to-Syria/Xhosa.html>
- [21.] Crime Stats SA: *Crime stats smplyfied* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.crimestatssa.com/national.php>
- [22.] Dailymail: *South african health minister advocates treating AIDS with lemon, beetroot and garlic* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-401485/South-Africas-health-minister-advocates-treating-AIDS-lemon-beetroot-garlic.html>

- [23.] De Aar: De Aar [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.deaar.co.za/>
- [24.] Dr. Maphisa and partners: *Forms and price list* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.drmaphisaandpartners.com/content/page/download-forms> http://www.drmaphisaandpartners.com/uploads/files/Services_Price_List_1.pdf
- [25.] DWC, Daniel Webster College: *Liminality and Communitas* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://faculty.dwc.edu/wellman/Turner.htm>
- [26.] eAmos, Náboženská pedagogika a etika: *Hlubinně psychologický přínos teorii symbolu v náboženské pedagogice* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/kvc/modules/low/kurz_text.php?id_kap=3&kod_kurzu=kvc_523
- [27.] Ezawantu: *Bakwetha* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.ezakwantu.com/Gallery%20Lister%20Hunter%20Photo%20Set%20A%20-%20Abakwetha.htm>
- [28.] IOL: *Royal family says sorry to Zuma, Zwelithlino* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.iol.co.za/news/politics/royal-family-says-sorry-to-zuma-zwelithini-1.1895641>
- [29.] Medicalxpress: *23 dead in initiation rites in South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-05-dead-rites-south-africa.html#nRlv>
- [30.] Medicalxpress: *SAfrica: Initiation deaths a problem, doctor says* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://medicalxpress.com/news/2013-07-safrica-deaths-problem-doctor.html#nRlv>
- [31.] Reserchgate: *How boys become dogs* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/42975803_How_Boys_Become_Dogs_Stigmatization_and_Marginalization_of_Uninitiated_Xhosa_Males_in_East_London_South_Africa

- [32.] Researchgate: *On the virgin cleansing myth: gendered bodies, AIDS and ethnomedicine* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237678664_Leclerc-Madlala_S_On_the_virgin_cleansing_myth_gendered_bodies_AIDS_and_ethnomedicine
- [33.] Researchgate: *Peri-rite psychological issues faced by newly initiated traditionally circumcised South African Xhosa men* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/244833018_Peri-rite_psychological_issues_faced_by_newly_initiated_traditionally_circumcised_South_African_Xhosa_men
- [34.] Researchgate: *Rationalization of Indigenous Male Circumcision as a Sacred Religious Custom: Health Beliefs of Xhosa Men in South Africa* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/26656437_Rationalization_of_Indigenous_Male_Circumcision_as_a_Sacred_Religious_Custom_Health_Beliefs_of_Xhosa_Men_in_South_Africa
- [35.] Researchgate: *"There is no proof that HIV causes AIDS": AIDS denialism beliefs among people living with HIV/AIDS* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/44696226_There_is_no_proof_that_HIV_causes_AIDS_AIDS_denialism_beliefs_among_people_living_with_HIVAIDS
- [36.] Researchgate: *Traditional Male Circumcision: Ways to Prevent Deaths Due to Dehydration* [online]. [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/292676579_Traditional_Male_Circumcision_Ways_to_Prevent_Deaths_Due_to_Dehydration
- [37.] SA history: *Second Anglo-Boer War 1899 – 1902* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/people/dr-mantombazana-mantotshabalala-msimang>
- [38.] SA history: *Second Anglo-Boer War 1899 – 1902* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/topic/women-children-white-concentration-camps-during-anglo-boer-war-1900-1902>

- [39.] SA history: Second Anglo-Boer War 1899 – 1902 [online]. [cit. 2015-12-08].
Dostupné z: <http://www.sahistory.org.za/people/thabo-mvuyelwa-mbeki>
- [40.] Smithstonians Folkways: *Bantu choral folk songs* [online]. [cit. 2015-12-08].
Dostupné z: <http://www.folkways.si.edu/the-song-swappers-and-pete-seeger/somagwaza-boys-initiation/world/music/track/smithsonian>
- [41.] South African Government: *Report on public hearing on male initiation schools in South Africa 2010* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.gov.za/documents/report-public-hearings-male-initiation-schools-south-africa-2010>
- [42.] South Africa info: *The languages of South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08].
Dostupné z: http://www.southafrica.info/about/people/language.htm#.VcXUW_mqqkq
- [43.] Sowetanlive: Parys – a town with bad taste [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.sowetanlive.co.za/news/2012/01/27/parys---a-town-with-bad-taste>
- [44.] Tara KLamp: *Tara KLamp* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://taraklampafrika.com/>
- [45.] The Blaze: *South African 'Initiation Ceremonies' Kill 60 and Leave Hundreds Hospitalized: 'Our Children Are Dying Like Ants'* [online]. [cit. 2015-12-08].
Dostupné z: <http://www.theblaze.com/stories/2013/07/18/south-african-initiation-ceremonies-kill-60-and-leave-hundreds-hospitalized-our-children-are-dying-like-ants/>
- [46.] The guardian: *South Africa initiation schools: botched circumcisions, kidnap and death threats* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/sep/25/south-africa-initiation-schools-botched-circumcisions-kidnap-death-threats>
- [47.] Tripod: *Xhosa words translated into English for begginers* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://sabelo.tripod.com/dictionary.htm>

[48.] Wordpress, Gbona: *Understanding Ulwaluko* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://qbona.wordpress.com/2014/06/05/understanding-ulwaluko-male-circumcision/>

[49.] Your dictionary: *Umkhwetha* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.yourdictionary.com/umkhwetha>

Video zdroje

[50.] SABC: *Pupil expelled for undergoing the traditional Xhosa circumcision* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TmkNnZK2d28>

[51.] Youtube: *Male circumcision* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MkHk-h8GkeE>

[52.] Youtube: *To Become A Man – South Africa* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=az7QXMRaCgc>

[53.] Youtube: *Xhosa men don't look back* [online]. [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iZcx_akfXe4

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek 1: V liminaritě jsou si všichni rovni.	23
Obrázek 2: Inicianti zachyceni v průběhu iniciačního procesu. Záběry byly pořízeny 30. 7. 2013 v oblasti Qunu, odkud pocházel Nelson Mandela.....	24
Obrázek 3: Záběry pořízeny 30. 7. 2013 v oblasti Qunu, odkud pocházel Nelson Mandela.....	25
Obrázek 4: Bombatha Mandela	26
Obrázek 5: Bambatha Mandela při návratu do vesnice	26
Obrázek 6: Ženy se sbíhají na oslavu	27
Obrázek 7: Příprava na rituální „řez“	38
Obrázek 8: Okamžik po provedení rituální obřízky	39
Obrázek 9: Inicianti v rámci hojení a „přerodu“ v muže. Jasně zřetelné prvky communitas	39
Obrázek 10: Ukázka úspěšně zhojených penisů	40
Obrázek 11: Ukázka správně ošetřené rány.....	41
Obrázek 12: Ukázka špatně ošetřené rány	42
Obrázek 13: Názorná ukázka suché gangrény zapříčiněné příliš pevným obvázáním. Jako důsledek iniciant přišel o žalud penisu.....	43
Obrázek 14: Další ukázka suché gangrény zapříčiněné příliš pevným obvázáním. Iniciant přišel o celý penis.....	44
Obrázek 15: Tzv. mokrá gangréna zachycená v různých stádiích. Iniciantův penis se nepodařilo zachránit.....	44
Obrázek 16: Příklad nedostatečného odstranění předkožky, která nadále zakrývá žalud penisu.....	45
Obrázek 17: Příklad excesivního odstranění předkožky, kdy vzniká velká rána, která se déle hojí a je náchylná k infekci	45
Obrázek 18: Mírný zánět pod tradičním bylinným zábalem	46
Obrázek 19: Reklama na lékařsky vedenou obřízku	52
Obrázek 20: Lilian v tradičním oděvu, který si pořídila na závěrečnou oslavu .	72

Seznam tabulek

Tabulka 1: Statistika příčin úmrtí	47
Tabulka 2: Statistika shrnující počet lékařských zásahů, úmrtí.....	48
Tabulka 3: Pokračování tabulky č. 2	49

Přílohy

Příloha A: Přepis dotazníků

Datum vyplnění: 19. 2. 2016

Jméno: Lilian

Věk: 58 let

Žena

Adresa: Randburg, Johannesburg

Kmen: Xhosa

Dorozumívací jazyky: Xhosa, angličtina

Nejvyšší dosažené vzdělání: středoškolské

Jsem rodič/poručník jedince podstoupivšího tento rituál: rodič

Sám jsem podstoupil tento rituál: ano (z pozice rodiče)¹¹⁴

- 1) Věk podstoupení rituálu: 18 let ¹¹⁵;
- 2) Oblast, kde se rituál udál: Deaar¹¹⁶;
- 3) Byl rituál podstoupen v legální „škole“: Ano;
- 4) Souhlasila blízká i vzdálenější rodina inicianta s podstoupením tohoto rituálu: Ano;
- 5) Bylo to rozhodnutí jedince podstupujícího tento rituál: Ano;
- 6) Shledali jste nějaký společenský nátlak na podstoupení tohoto rituálu: Ne;
- 7) Existuje nějaký skrytý jazyk/symbolismus, odhalený pouze jedincům podstoupivším tento rituál: Ano;
- 8) Shledali jste nějaký nátlak od kamarádů: Ne;
- 9) Existuje stigmatizace z nepodstoupení rituálu při hledání partnerky? Ne;
- 10) Je akceptovatelné podstoupit lékařsky vedený zákrok namísto tradičně vedené obřizky? Ne, vzhledem k tradičnímu smýšlení.¹¹⁷;

---

¹¹⁴ Ač šlo o rituální obřizku jejího syna, tak z jejího pohledu tímto rituálem procházela i ona.

¹¹⁵ Toto je věk jejího syna.

¹¹⁶ De Aar: *De Aar* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.deaar.co.za/>

¹¹⁷ Zde dochází k protiřečení, kdy je respondentem popírán společenský nátlak, ale odmítá se rozdílné provedení obřadu jako neakceptovatelné.

- 11) Jaká byla cena rituálu (poplatky, oblečení, jídlo...)? +- R15000¹¹⁸;
- 12) Jak dlouho tento rituál trvá, včetně příprav? +- 1 rok;
- 13) Jsou střední školy ochotné uvolňovat své žáky za účelem podstoupení tohoto rituálu? Ano;
- 14) Je jedinec, který nepodstoupí tento rituál ochuzen o nějaké výhody?¹¹⁹ Ano;
- Úplné sexuální uspokojení;
  - Ochrana před pohlavními nemocemi;
  - Pocit plnohodnotného muže;
- 15) Je tento rituál považován za nebezpečný? Ne;
- 16) Byl jedinec podstupující tento rituál nějak zraněn? Ne;
- 17) Znáte někoho, kdo byl v rámci podstupování tohoto rituálu zraněn? Ne;
- 18) Je považováno za urážku poukázání na fakt, že někdo neprošel tímto rituálem? Ano, protože je tím pádem neplnohodnotným mužem.¹²⁰;
- 19) Je pravdou, že někteří chlapci mohou být uneseni a drženi rukojmími a případně násilím obřezáni? Ne;
- 20) Shledal/a jste tuto zkušenost emotivní? Ano;
- 21) Shledal/a jste tuto zkušenost spirituální? Ne;
- 22) Po absolvování rituálu, cítil se jedinec, jako „pravý muž“? Ano, protože tím byla započata etapa jeho mužství;
- 23) Shledal/a jste tento proces bolestivým a fyzicky vyčerpávajícím? Ne;
- 24) Shledal/a jste tento proces emočně vyčerpávajícím? Ne;
- 25) Shledal/a jste nějaké změny, jako třeba sebevědomé chování, větší zapojení do společenského života? Ano, získal tím respekt celé komunity;
- 26) Mluví lidé o tomto rituálu? Ano;
- 27) Musí rodiče dát souhlas k podstoupení tohoto rituálu? Ano;
- 28) Podstoupili i jiní členové vaší rodiny tento rituál? Ano;
- 29) Existuje nějaký ekvivalent tohoto rituálu pro dívky/ženy? Ne;

---

¹¹⁸ Vypočítaný rok podstoupení rituálu je kolem roku 2003, kdy kurz randu vůči koruně byl 1:4 ve prospěch randu. R15000 zhruba odpovídalo částce 60000Kč. Toto je velmi vysoká částka i na dnešní poměry. Dle vlastní zkušenosti to v roce 2003 byl troj- až čtyřnásobek průměrného měsíčního výdělku nekvalifikované pracovní síly.

¹¹⁹ Otázka v testu byla pojata více z pohledu společenského stigma, ale účastnice ankety to pojala více osobně.

¹²⁰ Zde opět dochází k rozporu, kdy respondent popírá, že by byl problém bez rituálu najít partnerku, ale v další otázce poukazuje na mužskou neplnohodnotnost u neobřezaného.

30) Existuje něco dalšího vztahujícího se k tomuto tématu, co byste chtěl/a popsat?

Ne;

Prosím o popis osobní zkušenosti s tímto rituálem:

- Příprava speciálních pokrmů;
- Příprava/nákup speciálního oblečení ¹²¹;
- Rituál je zakončen dvoudenní oslavou plnou tance, zpěvu, grilování, popíjení tradičního piva a **děkování předkům**.

---

¹²¹ Zde je zachycena Lilian v tradičním oděvu, který si pořídila na závěrečnou oslavu. Fotografie byla pořízena paní B. C. v únoru 2016, kdy se Lilian uvolila přijít v tomto slavnostním oděvu do práce (za účelem zkompletování dotazníku).

Obrázek 20: Lilian v tradičním oděvu, který si pořídila na závěrečnou oslavu

Zdroj: Soukromý archív

Datum vyplnění: 19. 2. 2016

Jméno: Mpilo

Věk: 32 let

Muž

Adresa: Randburg, Johannesburg

Kmen: Xhosa

Dorozumívací jazyky: Xhosa, angličtina

Nejvyšší dosažené vzdělání: grade 11¹²²

Jsem rodič/poručník jedince podstoupivšího tento rituál: Ne

Sám jsem podstoupil tento rituál: Ano.

- 1) Věk podstoupení rituálu: 19 let¹²³;
- 2) Oblast, kde se rituál udál: Severní oblast Kapského regionu;
- 3) Byl rituál podstoupen v legální „škole“: Ano;
- 4) Souhlasila blízká i vzdálenější rodina s podstoupením tohoto rituálu: Ano;
- 5) Bylo to rozhodnutí jedince podstupujícího tento rituál: Ano, chtěl jsem toto podstoupit, jako součást svého kulturního dědictví;
- 6) Shledali jste nějaký společenský nátlak na podstoupení tohoto rituálu: Ani ne;
- 7) Existuje nějaký skrytý jazyk/symbolismus odhalený pouze jedincům podstoupivším tento rituál: Ano, ale nemohu to zveřejnit;
- 8) Shledali jste nějaký nátlak od kamarádů: Ne, žádný nátlak;
- 9) Existuje stigmatizace z nepodstoupení rituálu při hledání partnerky? Ani ne, ve skutečnosti je to jen na tobě;
- 10) Je akceptovatelné podstoupit lékařsky vedený zákrok namísto tradičně vedené obřizky? Toto je čistě necháno na rozhodnutí onoho jedince a jeho rodiny;
- 11) Jaká byla cena rituálu (poplatky, oblečení, jídlo...)? +- R15000 – 20000 za jídlo po dobu rituálního odloučení od rodiny a následně za oblečení po návratu.¹²⁴;
- 12) Jak dlouho tento rituál trvá, včetně příprav? Celý rituál trvá průměrně 6 týdnů;
- 13) Jsou střední školy ochotné uvolňovat své žáky za účelem podstoupení tohoto rituálu? Některé ano;
- 14) Je jedinec, který nepodstoupí tento rituál, ochuzen o nějaké výhody? Někteří jedinci mohou být vyloučeni z oslav kulturního založení, ale není to vždy pravidlem;
- 15) Je tento rituál považován za nebezpečný? Není, je to jen veřejná domněnka;
- 16) Byl jedinec podstupující tento rituál nějak zraněn? Ne;

---

¹²² Grade 11 je v českém školním systému roven třetímu ročníku střední školy.

¹²³ Zde je vidět nesrovnalost s výpovědí jeho matky, která uvedla jeho věk jako 18.

¹²⁴ Z několika ústních zpovědí vyplynula i skutečnost, že nový začátek není poznačen již jen novým oděvem, ale dnes často i osobními předměty, jako třeba nový mobilní telefon.

- 17) Znáte někoho, kdo byl v rámci podstupování tohoto rituálu zraněn? Ne, neznám nikoho takového;
- 18) Je považováno za urážku poukázání na fakt, že někdo neprošel tímto rituálem? Ne úplně za urážku, ale v rámci okruhu těch, kteří rituálem prošli, není považován za plnohodnotného muže;
- 19) Je pravdou, že někteří chlapci mohou být uneseni a drženi rukojmími a případně násilím obřezáni? Ne;
- 20) Shledal/a jste tuto zkušenost emotivní? Ne;
- 21) Shledal/a jste tuto zkušenost spirituální? Ano;
- 22) Po absolvování rituálu, cítí se jedinec, jako „pravý muž“? Ano, protože je to součást naší kultury;
- 23) Shledal/a jste tento proces bolestivým a fyzicky vyčerpávajícím? Ani ne, i proto ho podstupujeme až ve věku 19 let;
- 24) Shledal/a jste tento proces emočně vyčerpávajícím? Ne;
- 25) Shledal/a jste nějaké změny, jako třeba sebevědomé chování, větší zapojení do společenského života? Ano, protože to je potvrzení, že rituál byl absolvován úspěšně;
- 26) Mluví lidé o tomto rituálu? Ano;
- 27) Musí rodiče dát souhlas k podstoupení tohoto rituálu? Ano;
- 28) Podstoupili i jiní členové vaší rodiny tento rituál? Ano;
- 29) Existuje nějaký ekvivalent tohoto rituálu pro dívky/ženy? Ne;
- 30) Existuje něco dalšího vytažujícího se k tomuto tématu, co byste chtěl/a popsat? Ne.

Vyhodnocení

Z porovnání odpovědí dvou participantů, kteří jsou ve vzájemném vztahu matka-syn je zajímavých hned několik bodů.

- Každý uvádí jiný věk, ale pouze s rozdílem jednoho roku. Toto je pravděpodobně dáno faktem, že uplynula již delší doba od podstoupení tohoto rituálu;
- Matka odpověděla, že proces rituálu byl pro ni emoční, nikoli spirituální zkušeností. Syn odpověděl přesně naopak;

- Matka odpověděla, že příprava rituálu trvala rok. Syn odpověděl, že 6 týdnů. Lze předpokládat, že pro matku byla emočně i jinak náročná již doba předcházející samotnému rituálu, přičemž syn bere v potaz až samotný rituál;
- Oba se shodují na ceně rituálu a volbě legální školy;
- Oba se shodují na společenském významu a společenských aspektech obklopující tento rituál;
- Oba se shodují na „bezpečnosti a bezbolestnosti“ tohoto rituálu.¹²⁵;
- Oba odmítají jakýkoliv společenský nátlak týkající se podstoupení rituálu¹²⁶;
- Oba se shodují na existenci symboliky a jazyka odtajněného jen úspěšným participantům rituálu;
- V otázce 14 matka odpovídá, že podstoupení obřizky je hodně spojeno s budoucím sexuálním životem muže. Synova odpověď byla mířena kulturně a společensky;
- Oba se shodují, že úspěšné podstoupení tohoto rituálu je otázkou osobní prestiže a pevně zakotveným kulturním dědictvím Xhosa kmene.

---

¹²⁵ Toto je v přímém kontrastu se zaznamenanými výpověďmi dalších nativních Xhosa a lze z toho usuzovat, že nebezpečí zranění, újmy na zdraví, nebo smrti je v přímé korelaci s ilegálními a dá se předpokládat i levnějšími školami.

¹²⁶ Toto je taktéž v přímém kontrastu se zaznamenanými výpověďmi dalších nativních Xhosa a dá se z toho usuzovat, že velmi záleží na teritoriální oblasti a socio-ekonomických podmínkách rodin. Čím lepší socio-kulturní podmínky, tím menší nátlak okolí. I bez zmíněného nátlaku k tomuto rituálu přistupují i chlapi z rodin, které nežijí ve slamech a bídě, viz. vnuk Nelsona Mandely.

Příloha B: Originální dotazníky

Date: 19-02-2016

Name :

LILIAN

Age:

58

MALE / FEMALE

Address (area):

Tribe:

XHOSA

Languages spoken:

XHOSA AND ENGLISH

Highest education achieved:

HIGH SCHOOL

I am a parent/guardian of a person who has been through the ritual: yes/no PARENT

I have been through this ritual myself: yes/no

Please answer according to the above answers.

#8

1. Age when the ritual took place?

18 YEARS

2. Area where the ritual took place ? DEAR
3. Did you/he go through a reputable initiation school? YES
4. Did the immediate and extended family agree with you/he undergoing such ritual ? YES
5. Was it your/his choice/decision? YES
6. Is there any social pressure to undergo this ritual? NO
7. Is there any specific language/symbolism known only to the people who have undergone the ritual? YES
8. Is/was there any peer pressure? NO

9. Is there a stigma dating or finding a wife without undergoing this ritual? If Yes, please describe. NO

10. Is it acceptable to undergo a medical circumcision instead? If no, why not? If yes, is it common? NO

BECAUSE OF THE TRADITIONAL BELIEF

11. What is the cost involved with this ritual (please describe payments...fees, clothes, food etc...)? +- R15000

12. How long does this ritual take? Days, weeks, months...including preparation? +- 1 YEAR

13. Are high schools willing to let their pupils undergo this ritual and excuse their absence? YES

14. Does a person who did not undergo this ritual miss out on any privileges within his village/city/tribe/family? If yes, please describe. YES

- * TOTAL SEXUAL SATISFACTION
- * PROTECTION FROM S.T.D.
- * MAN ENOUGH FEELING

15. Is this ritual considered dangerous? If yes, why? NO

16. Did you/he suffer any medical problems or injuries? If yes, please describe. NO

17. Do you know of anyone who suffered any medical problems or injuries? If yes, please describe. NO

18. Is it considered an insult to point out that someone has not gone through this ritual? If yes, why? YES

* BECAUSE HE IS LESS OF A MAN

19. Is it true that some boys may be kidnapped and held for ransom and circumcised by force? If yes, by who and how large is the ransom? NO

20. Did you/he find the experience emotional? YES

21. Did you/he find the experience spiritual? NO

22. Did you/he feel like a "real" man after the final ceremony? If yes, why? YES

* BECAUSE THATS WHEN MANSHIP STARTS .

23. Did you/he find it painful and physically exhausting? NO

24. Did you/he find it emotionally exhausting? NO
25. Did you/he notice any changes after the ritual, such as feeling more confident, more involved in tribal/village/family life etc? If yes, how? YES
* GAINED RESPECT FROM COMMUNITY
26. Do people talk about this ritual? YES
27. Does the parents permission have to be obtained? YES
28. Have any other family members undergo this ritual? YES
29. Is there any ritual for females? If yes, please describe. NO
30. If there is anything else you would like to share regarding this topic, please do so here. NO

Please describe the ritual in great detail including preparations, the act itself, the spiritual journey and returning back to society etc:

- * PREPARATION OF SPECIAL FOODS
- * " " " CLOTHES
- * FINALLY THE TWO DAY CEREMONY TAKES PLACE, THAT IS DANCING, SINGING, BRAINING, DRINKING TRADITIONAL BEER. THANKING ACCENTORS.

Date: 19-02-2016

Name: PUPISO

Age: 32

MALE / FEMALE

Address (area):

Tribe: XHOSA

Languages spoken: XHOSA

Highest education achieved: GRADE 12

I am a parent/guardian of a person who has been through the ritual: yes/no

I have been through this ritual myself: yes/no

Please answer according to the above answers.

1. Age when the ritual took place?

19 AGE

9. Is there a stigma dating or finding a wife without undergoing this ritual? If Yes, please describe.

No NOT REALLY You CAN HAVE A WIFE ITS YOUR CHOICE.

10. Is it acceptable to undergo a medical circumcision instead? If no, why not? If yes, is it common?

THAT WILL BE YOU AND YOUR FAMILY'S DECISION.

11. What is the cost involved with this ritual (please describe payments...fees, clothes, food etc...)?

IT IS R15,000 TO R20,000, FOR THE FOOD AS YOU ARE THERE CLOTHES WHEN YOU COME BACK,

12. How long does this ritual take? Days, weeks, months...including preparation?

IT TAKES 6 WEEKS FOR EVERYTHING

13. Are high schools willing to let their pupils undergo this ritual and excuse their absence?

Ans. Some of them yes but its NOT FORCED

14. Does a person who did not undergo this ritual miss out on any priviledges within his village/city/tribe/family? If yes, please describe.

Some do miss out on CULTURAL CEREMONIES
But in the modern day its NOT A BIG DEAL.

15. Is this ritual considered dangerous? If yes, why?

No its NOT, JUST PUBLIC OPION.

16. Did you/he suffer any medical problems or injuries? If yes, please describe.

No .

17. Do you know of anyone who suffered any medical problems or injuries? If yes, please describe.

No I dont know of ANY PERSON .

18. Is it considered an insult to point out that someone has not gone through this ritual? If yes, why?
 Not an insult, but considered that he is not a man among those that did undergo the ritual.
19. Is it true that some boys may be kidnapped and held for ransom and circumcised by force? If yes, by who and how large is the ransom? NO
20. Did you/he find the experience emotional?
 No it was not.
21. Did you/he find the experience spiritual?
 Yes
22. Did you/he feel like a "real" man after the final ceremony? If yes, why?
 Yes, because of our culture is fulfilled
23. Did you/he find it painful and physically exhausting? YES
 Not really that is why we go at the age of 14.

24. Did you/he find it emotionally exhausting?
No
25. Did you/he notice any changes after the ritual, such as feeling more confident, more involved in tribal/village/family life etc? If yes, how?
Yes because as ^aXHosa man you have done the ritual successfully.
26. Do people talk about this ritual? YES
27. Does the parents permission have to be obtained?
Yes
28. Have any other family members undergo this ritual?
Yes
29. Is there any ritual for females? If yes, please describe. NO
30. If there is anything else you would like to share regarding this topic, please do so here.
No there is nothing else.